

XVI Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція

**Ідеї, що створюють майбутнє
15 - 30 грудня 2015**

XVI Всеукраїнська науково-практична
Інтернет-конференція

«Ідеї, що створюють майбутнє»

15 - 30 грудня 2015 року

Studnauka.com

Україна

2015

XVI Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Ідеї, що створюють майбутнє» 15 – 30 грудня 2015 року

Україна, м.Кривий Ріг, вул.Отто Брозівського, буд.54, офіс №30

studnauka.com@mail.ru

studnauka.com

Редактор: Степанченко Р.Б.

Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Ідеї, що створюють майбутнє» 15 – 30 грудня 2015 року з різних сфер знань

© Колектив авторів, 2015

© studnauka.com

Психологія

К.психол.н. Сєромаха Н.Є.,

студентка 4 курсу Тищенко І.Д.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗУМІННЯ НЕВЕРБАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКАМИ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

Актуальність дослідження розуміння невербальної поведінки підлітками з розумовою відсталістю визначається тим, що вивчення цих питань значно поліпшить соціальну адаптацію дітей з розумовою відсталістю шляхом корекції соціально-перцептивних процесів і поведінки в цілому в реальних ситуаціях взаємодії. Підлітки з розумовою відсталістю відчують труднощі у міжособистісному спілкуванні. Це пов'язується з недостатнім володінням навичками розуміння невербальної поведінки іншої людини, які у дітей зазначеної категорії формуються з великим запізненням. Тому існує потреба у психолого-педагогічному вивченні цієї проблеми.

У загальній психології дослідженням невербальної поведінки займалися учені В.Лабунська, Ч. Дарвін, Ф. Дельсарт, Д. Ефрон, А. Шефлен, П. Екман. У спеціальній психології проблема формування та розвитку невербальної поведінки розумово відсталих підлітків вивчена недостатньо, хоча в деяких роботах є вказівки на прояви невербальної поведінки у підлітків з розумовою відсталістю (О. Агавелян, М. Агавелян, Ю. Менджерицької, Е. Бреус, Н. Черепкова, Л. Коршикова).

Мета статті — вивчити особливості розуміння невербальної поведінки підлітками з розумовою відсталістю.

Предметом дослідження є особливості розуміння невербальної поведінки розумово відсталими підлітками.

Невербальна поведінка, як і поведінка загалом, являє собою поєднання індивідуальних, особистісних форм поведінки з груповими, соціокультурними; для неї є характерною єдність неусвідомлюваних рухів з усвідомлюваними. Основа невербальної поведінки ґрунтується на найрізноманітніших рухах (жести, експресія обличчя, вираз очей, пози, інтонаційно-ритмічні характеристики голосу, дотик), які пов'язані зі змінами психічних станів людини, її ставленням до людей, із ситуацією взаємодії і спілкуванням [1, с. 22].

Згідно з класифікацією П. Екмана і У. Фрізена, типи невербальної поведінки можна поділити на п'ять основних категорій: ілюстратори, маніпулятори, емблеми, емоції та регулятори. Ілюстратори — це види невербальної поведінки, які люди використовують для того,

щоб підкреслити якісь аспекти своєї мови. Маніпулятори — це види невербальної поведінки, які допомагають нашому тілу адаптуватися в навколишньому середовищі. Емблеми — це невербальна поведінка, яка несе інформацію сама по собі. Емоції — ще один вид послань, переданих за допомогою невербальної поведінки. Регулятори — це такі аспекти невербальної поведінки, за допомогою яких ми регулюємо потік мови під час спілкування [2, с. 92].

До основних способів розуміння невербальної поведінки відноситься емпатія, рефлексія, аналіз ситуації спілкування і мовної поведінки людей які спілкуються та оцінка стану на основі зовнішнього вигляду невербальної поведінки. Особливості *емпатії* виявляються у здатності людини поставити себе на місце іншого, побачити проблему його очима, відчувати та зрозуміти її стан і на цій основі будувати моделі власної поведінки. Під *рефлексією* розуміється процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів та стану [3, с. 35].

Підлітковий вік є надзвичайно сприятливими для оволодіння дітьми знаннями та вміннями спілкування, які шляхом поступової інтеріоризації переходять в індивідуальний досвід дитини, яким вона у подальшому користується в різних сферах життя. Підлітки починають вивчати себе перед дзеркалом, гримасуючи і виконуючи якісь мімічні і пантомімічні засоби. Для успішного спілкування ключове значення має здатність зрозуміти себе і зрозуміти інших людей по їх невербальній поведінці. Немовні засоби поведінки відрізняються наявністю суто індивідуальних виразів, що ускладнює їх прочитання [4, с. 136].

Розумово відсталі підлітки відчують труднощі у невербальному спілкуванні внаслідок обмежених можливостей у соціальній перцепції, відхилень в поведінці. Комунікація також ускладнена розладами емоційної сфери та несформованістю навичок самоконтролю. Невміння правильно висловити свої почуття, скутість, неадекватність міміки і жестів ускладнюють спілкування розумово відсталих підлітків з іншими людьми [5, с. 135].

На думку Ч. Кожалієва, у розумово відсталих дітей 13-14 років відбувається якісна зміна одного з основних способів розуміння невербальної поведінки — зміна особистісної рефлексії. Розвивається здатність розумово відсталих підлітків представляти себе в спілкуванні, зрозуміти уявлення про себе з боку найближчого соціального оточення (батьки, вчителі, однокласники, друзі). Підлітків з розумовою відсталістю необхідно навчати навичкам невербального спілкування. Здатність зрозуміти невербальну поведінку інших, висловити свої почуття, попросити про що-небудь, або відреагувати на слова є запорукою успіху в адаптації до навколишнього світу, можливістю для дитини навчитися жити в ньому [7, с. 56].

Для покращення взаєморозуміння у процесі комунікації підлітків з розумовою відсталістю М. Гайдукевич виділяє наступні рівні невербальних засобів для розуміння інших людей:

- 1) рівень безпосереднього самовираження (рухи тіла, мімічні вираження);

2) рівень прямих дій з об'єктами (різні види тактильного контакту, протягування та передача предметів);

3) рівень допоміжних невербальних засобів (використання картинок, піктограм, жестів, ехолалії, демонстрація проблемної поведінки);

4) рівень мови і альтернативних форм спілкування (власне мова, використання жестів мови глухих та азбуки Брайля).

Тому саме невербальні засоби забезпечують розуміння суті комунікативної дії [6, с. 84].

Експериментальне дослідження особливостей розуміння невербальної поведінки розумово відсталими підлітками проводилося на базі Тепловського обласного психоневрологічного інтернату Луганської області (Україна). В процесі дослідження було застосовано 1) методику «Складання невербального портрета», 2) методику експертної оцінки невербальної комунікації (А. Кузнєцової). Методика «Складання невербального портрета» дозволяє виявити вміння співвідносити окремі невербальні ознаки (очі, губи і руки) між собою, створювати в комплексі динамічні особливості образу, відповідного певному емоційному стану. Методика експертної оцінки невербальної комунікації визначає рівень розвитку невербальної комунікації учнів (респондентами виступають корекційні педагоги).

При інтерпретації методики «Складання невербального портрета» було виявлено, що у підлітків з розумовою відсталістю загалом низький рівень сформованості образів-еталонів. У досліджуваних сформовані такі еталони, як стан радості, щастя, печалі, гніву і страху. У розумово відсталих підлітків переважає низький рівень вміння співвідносити окремі невербальні ознаки між собою, відповідних певному емоційному стану. Наприклад, досліджувана К. (діагноз — легка розумова відсталість) в емоційному стані “гнів” вірно співвіднесла категорію очі і положення рук, проте категорію губи вибрала невірно. У відсотковому співвідношенні з числа досліджуваних — 36% дітей показали середній рівень здатності співвіднесення невербальних ознак (діти впоралися із завданням частково, правильно назвали невербальні ознаки по двом категоріям), 58% мають низький рівень здатності співвіднесення невербальних ознак (діти називали невербальні ознаки тільки по одній із запропонованих категорій, у них виникали труднощі в інтерпретації свого вибору), високий рівень виявився у 6% підлітків з розумовою відсталістю (діти впоралися із завданням, правильно назвали кілька невербальних ознак за трьома категоріями).

Результати методики експертної оцінки невербальної комунікації у розумово відсталих підлітків аналізувалися по трьом параметрам а) загальна оцінка невербального репертуару; б) чутливість, сензитивність людини до невербальної поведінки іншого; в) здатність до управління своїм невербальною поведінкою адекватно цілі і ситуації спілкування. Загальна оцінка невербальної поведінки дітей з точки зору її різноманітності, гармонійності, диференційованості

склала 4 бали (із можливих 9 балів). Це свідчить про низький рівень невербальної поведінки у підлітків з розумовою відсталістю. Про середній рівень чутливості, сензитивності підлітка до невербальної поведінки іншого, здатність до адекватної ідентифікації свідчить оцінка 15 балів (із 28 балів). У розумово відсталих підлітків низький рівень здатності до управління своєю невербальною поведінкою адекватно цілі і ситуації спілкування 10 балів (із 23 балів). Загальний показник рівня розвитку невербальної поведінки склав 29 балів, що свідчить про низький рівень розвитку невербальної поведінки.

Таким чином, невербальна поведінка — це індивідуальна, конкретно-чуттєва форма дій і вчинків, переданих індивідом за допомогою невербальних засобів спілкування. До основних способів розуміння невербальної поведінки підлітками з розумовою відсталістю відноситься емпатія, рефлексія, аналіз ситуації спілкування і мовної поведінки людей які спілкуються. Розумово відсталі підлітки відчують труднощі у спілкуванні внаслідок відхилень в поведінці, розладів емоційної сфери та несформованості навичок самоконтролю. Практичне дослідження особливостей розуміння невербальної поведінки підлітками з розумовою відсталістю визначило, що рівень адекватності розуміння невербальної поведінки підлітками з розумовою відсталістю нижче середнього. У більшості підлітків цієї категорії переважає низький рівень сформованості образів – еталонів (58% розумово відсталих підлітків), 36% дітей показали середній рівень та лише 6% - високий рівень здатності співвіднесення невербальних ознак. Виявлено, що у 67% розумово відсталих підлітків переважає низький рівень вміння співвіднесення окремих невербальних ознак між собою, відповідних певному емоційному стану. Проте розумово відсталі діти мають реальну можливість оволодіти елементами розуміння невербальних компонентів поведінки в процесі корекційно-розвивальної роботи.

Література:

1. Горелов И.Н. Невербальные компоненты коммуникации / И.Н. Горелов. — М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. — 112 с.
2. Костин Д.В. Исследование невербального компонента общения у детей с ретардационным типом дизонтогенеза // Журнал «Современные наукоемкие технологии». — М., 2009. — С.89-106
3. Лабунская В.А. Невербальное поведение / В.А. Лабунская. М.: Просвещение, 1991. — 109 с.
4. Лабунская В.А. Условия опознания эмоциональных состояний по выражению лица / Теоретические и прикладные проблемы психологии познания людьми друг друга / — М., 1999. С. 52-63

5. Синьов В. М. Психологія розумово відсталої дитини : підручник / В. М. Синьов, М. П. Матвєєва, О. П. Рохліна. — К., 2008. — 359 с.
6. Черепкова Н.В., Коршикова Л.В. Исследование невербальных компонентов общения у учащихся с нарушением интеллекта // Кавказский федеральный университет. — Ставрополь., 2013. — С.82-89
7. Шипицына Л. М. Защирина О.В. Невербальное общение у детей при нормальном и нарушенном интеллекте / Л. М. Шипицына, О. В. Защирина. — СПб., 2009. — 128 с.

Омельченко Валерія Юрївна

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Емоційне благополуччя є однією з базисних якостей життя людини. Його фундамент закладається в дитячому віці, а отже, залежить від оточення дитини дорослих, їх стосунків і реакцій на його поведінку. Переживання дитиною емоційного благополуччя є головною умовою її нормального формування. Емоційне благополуччя свідчить про те, що дитина задоволена своєю діяльністю, взаєминами в дитячому колективі, керівництвом з боку дорослих.

Вивчення емоційного благополуччя, останнім часом набуває все більшої актуальності, особливо це стосується дошкільнят із затримкою психічного розвитку в період перебування у корекційному дошкільному закладі. Інтерес цей викликаний тим, що кількість таких дітей постійно збільшується. Від цього багато в чому залежить результативність педагогічної діяльності, сформованість знань, умінь, навичок у дітей, що сприяють подальшій успішності у шкільному навчанні. Дошкільники із затримкою психічного розвитку дуже відрізняються від своїх однолітків з типовим розвитком. Найбільш яскраво це помітно в емоційній сфері. Це пов'язано з тим, що при затримці психічного розвитку первинним дефектом є порушення емоційно-вольової сфери.

Проблемою емоційного благополуччя дітей з ЗПР та емоційною сферою в цілому займалися Й. Лангмейер, З. Матейчек, Г. Прихожан, Н. Толстих, М. Лісіна, І. Дубровіна, А. Рузская, Л. Бережнова, І. Фурманов, А. Аладын, Н. Фурманова. Проте проблема емоційного благополуччя дошкільників із затримкою психічного розвитку у спеціальній психології розглянута недостатньо.

Мета статті – вивчити особливості емоційного благополуччя дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Розробка проблеми емоційного благополуччя бере початок з робіт представників різних філософських течій: Аристотеля, Гоббса, Декарта, Спінози та ін. Емоційне благополуччя розглядалося з погляду насолоди (гедонізму), користі, бажань і потягів. Дані погляди справили великий вплив на сучасні психологічні дослідження, в яких категорія емоційного благополуччя психологізується і розглядається з точки зору переживань людини (Є. Ільїн, К. Ізард, Ф. Васильюк, Л. Веккер, В. Вілюнас та ін).

І. Слободчиков вважає, що емоційне благополуччя людини забезпечує її високу самооцінку, сформований самоконтроль, орієнтацію на успіх у досягненні цілей, емоційний комфорт у сім'ї і поза нею [4, с. 512].

Як і будь-яке складне психологічне утворення, емоційне благополуччя характеризується складною будовою, що включає афективний, потребовий, світоглядний, рефлексивний компоненти.

Афективний компонент характеризується переважанням особистістю позитивних емоцій; потребовий — відчуттям благополуччя, як результату задоволення актуальних потреб; світоглядний — наявністю цілей, що додають сенс існування; рефлексивний — самоприйняттям, позитивною оцінкою себе, відчуттям приналежності до інших людей [6].

Як вважає О. Запорожець, емоційний розвиток дошкільника є однією з важливих умов його виховання. Підкреслюючи важливість емоційного переживання дошкільника при взаємодії з соціумом для його особистісного становлення, він акцентував увагу на тому, що ранні неблагополучні афективні відносини з близькими дорослими й однолітками створюють небезпеку порушень подальшого формування особистості [1, с. 45-89].

Затримка психічного розвитку виявляється в незрілості емоційно-вольової сфери і має ряд особливостей. Найчастіше відзначається недорозвинення емоцій: переживання дітей неглибокі, поверхневі, реакції неадекватні джерелам. Підвищена емоційна збудливість поляризується з вираженим емоційним спадом (Н. Белопольська, Т. Власова, К. Лебединська, В. Лубовський, Н. Менчинська, І. Маркова, М. Певзнер, У. Ульяновська, С. Шевченко, М. Рейдінбойм).

В. Петрова [3, с. 318] вказує, що на відміну від дітей з типовим розвитком дошкільнята із затримкою психічного розвитку фактично не потребують взаємодії з однолітками. Грати вони воліють самотужки. У них не відзначається виражених прихильностей до кого-небудь, емоційних переваг когось із однолітків, міжособистісні відносини нестійкі.

У роботах Л. Маркової [3, с. 324] вказується, що у дітей із затримкою психічного розвитку недостатньо сформований механізм розуміння емоційних станів інших людей - вони

відчують труднощі при визначенні емоцій, не можуть їх назвати (радість, сум, гнів, страх, здивування). Вони не розуміють, що можливий прояв співчуття і співпереживання своєму товаришеві не тільки в ситуації його неблагополуччя, але і коли він відчуває радість, тобто не розуміють, що таке «порадіти за іншого».

В емпіричному дослідженні приймали участь 18 дітей віком 4 - 6 років, із яких 9 дітей мають затримку психічного розвитку та 9 дітей з типовим розвитком. Програма дослідження передбачала вивчення таких показників емоційного благополуччя:

I. Рівень відношення дитини до самого себе, однолітків, дорослих; загальний емоційний тонус (вивчалися за допомогою методик Колірний тест емоційних станів, заснований на тесті Люшера; опитувальник вихователя для визначення емоційного благополуччя дитини у групі дитячого садка) [7].

II. Рівень співпереживання, співчуття, який дитина демонструє у вербальному і невербальному плані; здатність дитини визначати емоційний стан іншого (вивчалися за допомогою методики "Вивчення соціальних емоцій") [5].

III. З метою виявлення соціальних переживань дитини застосовувалась методика Венгера «Оціни поведінку» [2].

Оцінка результатів колірного тесту емоційних станів, заснованого на тесті Люшера, показала, що найбільш емоційно благополучними дошкільники із ЗПР почуваються на занятті, в момент обстеження, вдома, та коли спілкуються с друзями, а найменш емоційно благополучними діти почуваються тоді, коли спілкуються з вихователем, на відміну від дошкільників з типовим розвитком, які відчувають емоційне благополуччя у всіх випадках.

Аналіз опитувальника вихователя для визначення емоційного благополуччя дитини у групі дитячого садка показав, що 65% дошкільників із ЗПР не відчувають себе значущими членами колективу, відчувають залежність від настрою старших та винність у невдачах, а це свідчить, що діти відчувають емоційне неблагополуччя. Та лише 35% дошкільників із ЗПР відчувають емоційне благополуччя, тобто вони мають право на реалізацію індивідуальних бажань та потреб, можуть проявляти самостійність, відчувають себе значимими членами колективу (вихователь дав більшість позитивних відповідей на питання 1-11) та не відчувають себе залежними від настрою старших або винними, якщо щось не виходить (негативна відповідь на питання 12-16). На відміну від вихователя дошкільників із затримкою психічного розвитку, вихователь дошкільників з типовим розвитком зазначив, що абсолютно всі діти мають право на реалізацію індивідуальних бажань та потреб, можуть проявляти самостійність, відчувають себе значимими членами колективу, не відчувають себе залежними від настрою старших або винними, якщо щось не виходить, це свідчить, про те, що всі дошкільники з типовим розвитком відчувають емоційне благополуччя.

Оцінка результатів методики "Вивчення соціальних емоцій" показала, більшість дошкільники із ЗПР надають допомогу іншій людині лише на прохання вихователя (82%), байдуже ставляться до однолітків (54%), не виконують власні обов'язки (55%), не помічають емоційний стан та невдачі іншого (77%) і заздять їх успіху (85%). Зовсім протилежні результати показали дошкільники з типовим розвитком. Більшість дошкільників з типовим розвитком позитивно ставляться до однолітків (67%), надають допомогу іншій людині за власним бажанням (78%), виконують власні обов'язки (89%), помічають емоційний стан та невдачі іншого (100%) і радіють їх успіху (84%). За результатами методики Венгера «Оціни поведінку» лише 12% дошкільнят із ЗПР відносяться групи дітей з високим рівнем розвитку соціальної нормативності, які є добре соціалізовані, вміють вибудовувати і регулювати і свою і чужу поведінку [2, с. 228]. На відміну від дошкільників із ЗПР їх однолітки з типовим розвитком продемонстрували інші результати. Більшість дошкільників з типовим розвитком, а саме 83% відносяться до групи дітей з високим соціальним розвитком. Інші 88% дошкільнят із затримкою психічного, відносяться до групи дітей, у яких немає стійких переваг в оцінках поведінки героїв. Незважаючи на те що еталони, за якими оцінюється поведінка персонажів, досить усвідомлена дитиною, це, швидше, знані, а не реально діючі соціальні переживання, так як в реальній поведінці самих дітей і в їх оцінці діяльності інших ці знання не присутні; вони ізольовані від тих оцінок, які діти застосовують в житті до своїх і чужих вчинків. В той же час ці діти часом, особливо за допомогою психолога, можуть згадати про існуючі норми оцінки, особливо якщо вчинок (добрий чи злий), який чинять герої на картинці, близький самій дитині [2, с. 228].

А серед дошкільників з типовим розвитком лише 17% дітей, відносяться до дітей, у яких немає стійких переваг в оцінках поведінки героїв. Така відмінність результатів пояснюється тим, що дошкільнята із ЗПР володіють знаннями про елементарні соціальні норми поведінки, але не використовують їх в реальній поведінці.

Висновок. Дошкільники із затримкою психічного розвитку менш емоційно благополучні ніж їх однолітки з типовим розвитком. Під час спілкування з вихователем у дошкільників із ЗПР переважає негативний настрій на відміну від позитивного настрою дошкільників з типовим розвитком. Дошкільники із ЗПР байдуже ставляться до своїх однолітків та майже не потребують взаємодії з ними, надають допомогу іншим переважно тоді, коли їх залучають до взаємодії, не помічають емоційний стан іншої людини та не вміють співчувати. Правила поведінки та обов'язки, які треба виконувати, діти даної категорії не застосовують у реальному житті, хоча знають їх. Отримані експериментальні дані підкріплюються відповідями вихователів, які доводять, що більшість дошкільників із затримкою психічного розвитку відчувають емоційне неблагополуччя. Питання емоційного благополуччя дошкільників із ЗПР вимагає подальшого практичного вивчення.

Педагогіка

Кандидат педагогічних наук, доцент Ярощук Л. Г.,

Бердянський державний педагогічний університет, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У США: ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

Учитель – одна й найпоширеніших професій у США, яка нараховує 3,4 млн вчителів початкової та середньої школи. 76% складають жінки, лише 44% молодші 40 років, трохи більше половини мають магістерську ступінь.

Значне місце в процесі діагностування якісного рівня знань студентів вищих навчальних закладів США займають тести, які зорієнтовані на визначення певного рівня знань відповідної програми і опанування студентами університетів програмним матеріалом.

Часто в університетах оцінювання якісного рівня знань студентів відбувається за допомогою Мічеган тест (Michigan test). Оцінювання якісного рівня знань студентів відбувається за допомогою літер та певного відсотку, до якого включено: відвідування навчального процесу студентами, написання поточних тестів, плідну роботу в аудиторії, виконання заключного тесту і завдань за темою розробленого проекту (виконання творчої роботи).

Наприклад, викладач здійснює оцінювання якісного рівня знань студентів своєї групи у такому співвідношенні: 10 балів – відвідування лекцій та семінарів; 15 балів – робота в аудиторії; 30 балів – заключний тест; 15 балів – поточні тести; 30 балів – виконання завдань за темою розробленого проекту.

Отже, оцінювання якісного рівня знань студентів в університеті відбувається на основі тестів за 100-бальною системою, зокрема, кожен викладач має свої критерії оцінювання і власні вимоги до студентів, які детально відображені в робочій програмі, яка відповідає змісту і завданням програми вищого навчального закладу. На першому занятті викладачі ознайомлюють студентів із своїми вимогами до опанування навчального предмета, і кожен з них отримує відповідну програму з розробленими критеріями оцінювання якісного рівня знань.

Діагностування якісного рівня знань студентів у вищих навчальних закладах США відбувається під керівництвом викладача, який здійснює загальний інструктаж стосовно виконання тестових завдань та письмових контрольних робіт, що мають кодові позначки і розшифровуються після здійснення процесу оцінювання знань, а отримані бали графічно подаються технічними працівниками на дошці рейтингових результатів. Кожен студент вищого

навчального закладу США може з'ясувати свій рейтинговий показник в опануванні навчального предмета. Діагностування якісного рівня знань студентів США відбувається переважно за допомогою комп'ютерів, а оцінки знань виставляють з найменшим приниженням гідності студентів – літерами [2, с. 12].

В американській системі оцінка знань студентів буквена: А – 5, В – 4, С – 3, F – 2. Двійка, як і інші оцінки, виставляється в усі документи. За А студент повинен набрати за семестр від 91 до 100 балів, F виставляється за кількість балів менше 60. Тому, аби уникнути такої ситуації, студентам пропонують отримати W, що означає, що студент просто не завершив курс. За два тижні до останнього екзамену студент повинен повідомити адміністрацію про те, що він залишається на повторний курс і отримує W [5].

Під час контролю знань студентів при компетентісному навчанні слід чітко визначити рівень оволодіння компетентністю, яка поєднує теоретичні і практичні навички. Сьогодні, визначення компетентності майбутніх учителів у США відбувається на основі двох критеріїв:

- оцінка знань, яка дозволяє визначити рівень розуміння й володіння навчальними дисциплінами (за допомогою тестових завдань);
- оцінка здібностей (діяльності), що визначає поведінку вчителя-початківця під час практичних занять та проходження педагогічної практики у школі [5]

Зауважимо, що професійною структурою, яка визначає освітні стандарти у США, є штат. У свою чергу, Міністерство освіти штату використовує допомогу трьох організацій: the Interstate New Teacher Assessment and Support Consortium (INTASC), the National Council for Accreditation of Teacher Education (NCATE) та the National Board for Professional Teaching Standard (NBPTS) [6, с. 19]. Так, INTASC займається розробкою стандартів для вчителів-початківців, NCATE – для кандидатів у викладачі, а NBPTS – встановлює вимоги для професійних педагогів [6, с. 20].

Після завершення навчання у ВНЗ, американські вчителі-початківці зобов'язані отримати ліцензію, пройшовши тестування з базових (basic skills), загальних (general knowledge) і предметних знань (subject matter knowledge), педагогічної компетентності (pedagogical knowledge) та педагогічної компетентності з предмета (subject-specific pedagogical knowledge) [6, с. 50–54]. Додамо, що термін її дії коливається від 1 до 10 років та залежить від рівня майстерності, знань та досвіду вчителя.

Таким чином, система ліцензійних тестів забезпечує ґрунтовну й об'єктивну оцінку знань майбутніх вчителів, так як проводиться незалежними організаціями, що не мають жодного стосунку до процесу навчання. Варто зазначити, що кожен штат самостійно вибирає види й типи тестування та встановлює прохідний бал. Разом із тим, успішне проходження ліцензійного тесту, виконання навчальних вимог, проходження педагогічної практики й отримання

позитивної рекомендації навчального закладу є найважливішими ознаками компетентності майбутнього вчителя.

Найбільш відомими навчальними закладами, де можна отримати педагогічну спеціальність в США є коледжі: Західної Арізони (Arizona Western College) і Клінтон Коледж (Clinton Community College), а також Магавк Вэли Коледж (Mohawk Valley Community College). Найвідомішими університетами є: Гарвардський і Принстонський, Єльський і Стенфордський університети.

Критерії відбору студентів у вищі педагогічні заклади: надання довідки з високими балами, отриманими за здачу тестів на отримання середньої освіти SAT або ACT, складання вступного іспиту. Після зарахування для першокурсників обов'язковим є проходження курсу «Вступ до фаху». Одним з основних вимог у педагогічних вузах залишається рекомендаційні листи (letters of reference), що представляють собою особисту характеристику або опис академічних компетенцій студента. Так, у вимогах для першокурсників, вступників на педагогічні спеціальності університету природничих та гуманітарних наук Оклахоми значиться: успішне закінчення підготовчого курсу «Введення в спеціальність» (Orientation to Teaching), розрахований на 30 годин; показник середнього бала – 2.5; успішна здача стандартизованого тесту; тест за якістю володіння англійською мовою усного мовлення та аудіювання; наявність позитивних рекомендацій, складання вступного тесту. При співбесіді враховуються емоційна стабільність, вміння грамотно говорити і писати [3, с. 167].

Багаторівнева система вищої освіти, «бакалаврат» – «магістратура» – «докторантура», у якій бакалаврат готує студента до професійної діяльності, а магістратура виступає післявузівською формою освіти, у якій функціонують і різні альтернативні програми, наприклад «Магістр мистецтв у викладанні» (Master of Arts in Teaching). Більше того, у педагогічних коледжах США передбачені додаткові курси педагогічного мистецтва і майстерності. На цих курсах приділяється особлива увага шліфуванню мови, пропонуються позитивні моделі спілкування.

Побудова навчання на принципах індивідуалізації та варіативності, що передбачає побудову індивідуального освітнього маршруту відповідно до можливостей і здібностей кожного студента, ґрунтуючись на спеціалізації і виборі з додаткових предметів. У педагогічній освіті США на загальноосвітні предмети відводиться 32–50% навчального навантаження. Навчальний план включає 20–30 курсів за вибором. Блок спеціальних навчальних дисциплін (30–50%) складається з вступних курсів за фахом для студентів першого, другого і третього років навчання і курсів підвищеної складності [7, с 113].

Рейтингова система і кредитна системи – це форми контролю та можливість виміряти загальну академічну успішність студента (Grade Point Average – GPA). Вимогами до якості

кінцевих результатів педагогічної освіти в США є: академічна компетентність випускника педагогічного ВНЗ, педагогічні знання, успішне застосування їх у процесі навчання, педагогічна практика. За умови набору позитивних оцінок випускник отримує диплом про закінчення університету, який права викладання в школі не дає. Як і багато випускників університету, молоді фахівці повинні отримати ліцензію на роботу в школі.

Єдиних вимог як до атестації педагогічного складу, так і вимоги до атестації вчителів немає у всіх 50 штатах. Зазвичай Департамент освіти або державне сертифікаційне правління видає сертифікати, які дозволяють вчителям бути прийнятим на роботу саме в цьому штаті.

Сорок чотири з п'ятдесяти штатів вимагають щонайменше завершення чотирирічного курсу навчання, зі ступенем бакалавра, для викладання у вищій школі потрібно 5 рік навчання. Для початкового навчання в 36 штатах досить 2 років навчання, а інші вимагають завершення чотирирічного курсу навчання і ступеня бакалавра [1, с 115].

Сьогодні ж система освіти в США зазнає глобальних змін: йдучи за стрімким розвитком сучасних технологій, Америка готує нове покоління професійних педагогів онлайн. Тепер отримати диплом фахівця у сфері педагогіки можна максимум за два роки, навіть не з'являючись у навчальному закладі.

Нововведення так запало в душу американцям, що в країні відкриваються інтерактивні веб-внз. Згідно з даними департаменту освіти США, ще в 2010 році педагогічний склад шести найуспішніших навчальних закладів країни складали педагоги, що отримали віртуальну експрес-освіту.

У окремих штатах, таких як Колорадо, працюють віртуальні ВНЗ – 21st Century Virtual Academy і ColoradoVirtual Academy (COVA) – на базах державних освітніх установ. Стати професійним педагогом в США тепер може той, хто пройде одно- або дворічні курси, які коштують в середньому 30–55 тисяч доларів за всю експрес-програму навчання.

Зустрічі з викладачами відбуваються в он-лайн режимі в заздалегідь обговорений, зручний для студента час, вони необмежені за часом і побудовані за бажанням студента. Стратегію навчання студент теж може вибрати самостійно.

Після закінчення програми студенти складають он-лайн іспити, і, отримавши диплом магістра, можна починати викладати в школі або ВНЗ. Вибір віртуальних педагогічних програм варіюється залежно від первинної професійної підготовки студента: адміністрація, помічники вчителів, тьютори, педагоги тощо. При цьому більшість віртуальних ВНЗ гарантують подальше працевлаштування майбутнім американцям [4].

Таким чином, можна константувати, що діагностика навчальних досягнень майбутніх учителів у США зосереджує увагу викладача не на оцінці, вираженій у балах, а на потребі

індивідуального підходу до кожного студента, розумінні труднощів при засвоєнні навчального матеріалу і застосуванні його на практиці.

Література:

1. Дмитриев Г. Д. Анатомия американского университета / Григорий Данилович Дмитриев. – М. : Народное образование, 2005. – 224 с.
2. Зварич І. М. Педагогічні засади оцінювання знань студентів у вищих навчальних закладах США : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / І. М. Зварич. – К, 2008. – С. 12–14.
3. Ирхина И. В. Проблемы качества педагогического образования в США : управленческий аспект / И. В. Ирхина, М. В. Широкова // Сучасний український університет : теорія і практика впровадження інноваційних технологій : зб. матер. VII Міжнар. наук.-метод. конф. (до 60-річчя Сумського державного університету) 22–24 квітня 2008 року. – Суми : СумДУ, 2008. – Ч. I. – С. 167–168.
4. Муравьева А. Обучение педагогов в США уходит в Сеть [Электронный ресурс] / Алиса Муравьева. – Режим доступа : <http://izvestia.ru/news/529551#ixzz3Li6gPH3E>
5. Andersen D. Competency based teacher education / D. Andersen, J. Cooper, G. Dickson. – Berkeley, California, 1973. – 123 p.

Самілик В. І., Зімогляд А. В.

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка, Україна*

УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я У СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Давньогрецький філософ і логік Аристотель зазначав: «Ніщо так не виснажує і не руйнує людину, як тривала фізична бездіяльність». Неодноразово в науковій літературі акцентувалась увага на тому, що заняття фізичними вправами сприяють гармонійному розвитку особистості: забезпечують гарне самопочуття, активізацію обміну речовин, оптимізацію діяльності нервової системи, підвищення опірності організму, витривалості, функціональної активності, поліпшення емоційного стану, формування важливих рухових умінь та навичок [4].

Саме ідея підтримання здоров'я нації, визначення шляхів її реалізації стала об'єктом вивчення багатьох науковців. Так, Андрощук А. розкриває зміст, методи й правила занять фізичною культурою, Балбенко С. висвітлює підходи до організації та проведення різних форм виховної роботи відповідного спрямування. Змістовий та методологічний аспекти фізичного виховання в шкільній сфері розглядають Богданова Г., Васьков Ю. Горашук В. піднімає питання прищеплення культури здоров'я в умовах сучасної педагогічної освіти школярів. Проблема охорони здоров'я в підлітковому віці детально проаналізована в працях Неведомської Є. Методи превентивного виховання висвітлює Рудніцька І., звертаючи увагу на участь педагогів, психологів та батьків у формуванні здоров'язберігаючих цінностей молоді.

Виховання розуміння єдності духовного, психічного та фізичного компонентів здоров'я лежить в основі системного підходу таких науковців, як Апанасенко Г., Войтенко В., Гриньова М., Кривошеєва Г., Попова Л. Дефініцію поняття «культура здоров'я» було розкрито Кривошеєвою Г., Климовою В., Оржеховською В. та ін.

Розглядаючи студентське освітнє середовище, знаходимо підтвердження необхідності оптимізації практичної сторони фізичного виховання, формування потреб, мотивів, навичок самоконтролю, усвідомлення необхідності здорового способу життя (Антікова В., Єфімов А., Осінчук В., Сіренко Р., Стельникович Ю.)

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» зазначено, що фізична культура – це діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя. Вона передбачає три напрями, а саме: фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивна реабілітація. Свою увагу ми зосередили саме на першому із них – фізичне виховання різних груп населення – напрям фізичної культури, пов'язаний з процесом виховання особи, набуттям нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті [5].

Науковці зазначають, що в юнацькому віці продовжується вдосконалення вестибулярної сенсорної системи. Окістіння скелету в дівчат завершується у 17 – 21 рік, а в юнаків – 19 – 25 років. Тривають процеси дозрівання м'язової тканини. Морфологічне й функціональне дозрівання відбувається у 20 – 21 рік. У дівчат у 17 – 18 років, а в юнаків – у 19 – 20 років завершується розвиток дихальної системи, швидкісно-силових якостей. Період з 15 до 20 років характеризується зростанням витривалості [2; 3].

Навчальний процес вимагає від студентської молоді підвищеної розумової активності, при цьому страждає фізична. Переважаюча сидяча робота негативно відбивається на самопочутті, здоров'ї й можливості повноцінної самореалізації.

Погоджуємося з Виленським М., який відзначає провідну роль у структурі фізичної культури студентів мотиваційного компоненту [1], також підтримуємо думку Цися Д. про те, що здоров'я та фізична працездатність сприяють успішному засвоєнню навчальної програми, а знижена рухова активність загострює хронічні захворювання, знижує активність особистості [7].

Підтвердження актуальності нашого дослідження є діагностичні дані, оприлюднені асистентом кафедри безпеки життєдіяльності, фізичного виховання і здоров'я людини Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Цись Н. Вона зазначає, що в останні роки спостерігається динаміка негативного спрямування, так у 2011 – 2012 навчальному році наповнюваність спеціальних медичних груп становила 145 студентів. У 2012 – 2013 н.р. – кількість таких студентів дорівнювала 160, а в 2013 – 2014 н.р. – 180 студентів. При цьому перше місце серед вад здоров'я посідають хвороби серцево-судинної системи (39%), наступне – опорно-рухового апарату (26,7%), органів зору – 9,4%, сечовивідної системи – 7,2%, шлунково-кишкового тракту – 4,4%, на інші органи та системи припадає 10,6% [8].

Опитування студентів показало, що серед провідних мотивів заняття спортом переважають наступні: прагнення зміцнити здоров'я (27% респондентів), 17% студентів вважають, що заняття спортом необхідні для поліпшення постави та фігури, така ж кількість опитаних (17%) бажання займатися фізичними вправами пояснює прагненням до емоційного розвантаження, забезпечення позитивного настрою. Бажання розвивати фізичні якості, рухові вміння притаманне для 13% опитаних. 10% юнаків і дівчат бажання займатися спортом пов'язують з потребою наростити м'язову масу. Для 4 % студентів це є засобом розвитку вольових якостей, така ж кількість опитаних прагнення відвідувати спортивні секції пов'язує з бажанням схуднути, 2% студентів пояснюють це бажанням пограти в спортивні ігри. Причиною несистематичного виконання фізичних вправ юнаки та дівчата називають брак часу.

Кількісний аналіз отриманих даних дозволяє констатувати наступні факти: 29% часу доби студентська молодь витрачає на сон; 25% – це час відпочинку та рухової активності; 46% часу студенти «просиджують». Таким чином, 35% часу припадає на активність, а 65% – на період зниженої рухової активності: фізична пасивність на заняттях та вдома; 65% студентів констатували той факт, що відчують втоми після роботи за комп'ютером, лише 35% не помічають втоми. Як показує опитування, лише 22% студентів відволікаються на виконання фізичних вправ, у той час як 78% не роблять цього зовсім. 20 % респондентів виконують гімнастику для очей, 80% – не виконують таких вправ.

Ми вирішили з'ясувати позицію студентів щодо необхідності елементарних розвантажувальних вправ на заняттях у вишах. 74% опитаних висловилися за те, що

фізкультхвилинки потрібні, 26% студентів байдуже ставиться до подібних елементів у навчальному процесі. Варто зазначити, що 40% студентів уже мають проблеми із зором.

Одним з аспектів гуманізації є формування стійкої мотивації до здорового способу життя, позитивної соціальної поведінки. Як зазначають психологи, високий рівень уваги студентів спостерігається впродовж перших 15-20 хвилин заняття. Потім настає стомлення і концентрація уваги знижується. Початкова фаза втоми проявляється в тому, що студент починає відволікатись, потягуватись, розмовляти з одногрупниками, крутитись, грати в ігри на мобільних телефонах, спілкуватися в соціальних мережах, читати електронні книги. Фізіологи наголошують, що втома у навчальній діяльності виникає не через брак енергії, а від її надлишку, неможливості втамувати «руховий голод». На 40-ій хвилині лекційного заняття рівень уваги стає мінімальним, тому 2-3 хвилини цілком виправдано можна використати для виконання певних розвантажувальних вправ чи гімнастики для очей. Рухові елементи доцільно виконувати також між навчальними заняттями, використовуючи відео- або аудіосупровід.

Література:

1. Виленський М.Я. Студент як суб'єкт фізичної культури / Виленський М. Я. // Теор. і практ. фіз. культ. – К., 1999. – №2 (10). – С. 2– 5
2. Волков Л. В. Физические способности детей и подростков / Волков Л. В. – К., 1981. – 120 с.
3. Ермолаев Ю. А. Возрастная физиология / Ермолаев Ю. А. – М.: Высш. шк., 384 с.
4. Єрмолова В. М. Фізична культура. Підручник для 9 класу 12-річної загальноосвітньої школи / В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова.. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2009. – 184 с.
5. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 р. № 3808-XII (із змінами, внесеними згідно з законами України від 3.02.2005 р. № 2416-IV та від 15.05.2007 р. № 1021-V)
6. Неведомська Є. Формула здоров'я : сторінка методиста / Є. Неведомська // Основи здоров'я та фізич. культура. – 2007. – № 5. – С. 20 – 23.
7. Цись Д.І. Забезпечення оптимальної рухової активності Студентів у вищому навчальному закладі SWorld – 18 – 27 December 2012. Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/december-2012> Modern Problems And Ways OF Their Solution In Science, Transport, Production And Education '2012

НАПИСАННЯ ТВОРІВ ПРОБЛЕМНОГО ХАРАКТЕРУ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗІ СТУДЕНТАМИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПОДОЛАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ БАР'ЄРІВ

На заняттях з іноземної мови з метою подолання бар'єрів студентів можна застосовувати такий засіб як написання ними творів проблемного характеру, адже у процесі написання творів студенти мають можливість вільно висловлювати думку з проблеми, що дозволить викладачу дізнатись про їхні реальні труднощі та спрямувати свою подальшу роботу на їх вирішення. Перевагою цього засобу є можливість студентів вільно висловлювати свою думку, не побоюючись реакції одногрупників, що є особливо актуальним, коли в групі існують бар'єри непорозуміння студентів.

У допомогу студентам доцільно наводити теми творів, питання, які б наштовхували їх на активні роздуми.

Важливо добирати такі теми, що спонукали б кожного студента висловлювати свою думку, оскільки безпосередньо торкалися б його студентського життя. При виборі теми студентам має надаватися вільний вибір, що характеризує процес співробітництва. Наведемо деякі приклади тем творів, що можуть бути запропоновані студентам:

1. Найактуальніші бар'єри студентів – це...
2. У кого більше проблем (бар'єрів): у викладачів вищої школи чи студентів? Поясніть.
3. Мої перші враження від університету: позитивні та негативні сторони навчання.
4. Причини бар'єрів, з якими я стикаюся, – це....
5. Якби я був викладачем вищої школи, я б...(що б Ви зробили, аби покращити процес викладання та учіння, зробити його легшим та цікавішим).
6. Якби я міг, я б.... (що б Ви зробили, аби запобігти появі та для того, щоб подолати бар'єри, з якими Ви стикаєтеся).
7. Співробітництво викладачів і студентів: його переваги та недоліки.

Цікаво зазначити, що, як виявилось у ході експерименту, найактивніше студенти обирали теми №1, 2, 4, що дійсно свідчить про існування в їхній діяльності педагогічних бар'єрів. Під час написання творів за цими темами студенти зазначали, що найбільше вони відчують негативний вплив бар'єрів спілкування (непорозуміння з викладачем, іншими членами групи), змісту та форм навчального процесу (великі об'єми навчального матеріалу, швидкі темпи навчання у вищій школі, нестача часу на виконання різних типів завдань), емоційних бар'єрів.

Студенти першого курсу виокремили групу бар'єрів адаптаційних. Ці дані підтверджуються даними, отриманими під час пілотажного дослідження та констатувального етапу експерименту.

Проте, іноді виникає потреба у вдосконаленні у студентів навичок писемного мовлення під час написання творів. Для цього викладачем може бути організована така робота зі студентами, яка б передбачала етапи:

1. Дайте відповідь на питання за темою твору. Так, наприклад, за темою «Мої перші враження від університету» можуть пропонуватися питання:

- ☐ Якою була нова ситуація (обстановка)?
- ☐ Що було незвичайного та нового? Як Ви себе почували з цього приводу?
- ☐ У чому полягала проблема?
- ☐ Що Ви зробили, аби адаптуватись?
- ☐ Було це легко чи складно?
- ☐ Чого Ви мали навчитись?
- ☐ Чи було Ваше рішення вдалим? Як Ви це поясните?

2. Обміняйтесь творами із Вашим партнером. Прочитайте його твір. Яка головна думка цього твору? Напишіть його назву. Поставте допоміжні запитання, щоб дізнатись про деталі. Дайте свої поради щодо того, як покращити твір. Підкресліть будь-які помилки, що Ви знайдете у творі.

3. Перечитайте свій твір. Що Ви можете змінити, аби покращити його? Яку інформацію Ви можете додати? Що Вам необхідно виправити?

4. Перепишіть свій твір.

Отже, написання творів проблемного характеру на заняттях з іноземної мови зі студентами, за умов їхньої правильної організації та проведення, допомагає викладачу дізнатись про реальні труднощі й проблеми студентів та спрямувати свою подальшу роботу на їх вирішення.

Література:

1. Гриньова В.М. Як навчатися самостійно : навч. посіб. / В.М. Гриньова, В.М. Дармограй. – Х. : Новое слово, 2006. – 120 с.
2. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва : навч. посіб. / М.Д. Касьяненко. – К. : Вища школа, 1993. – 320 с.
3. Рейс Ф. 500 советов студентам / Ф. Рейс [пер.с англ.Д.Н.Вылегжанина]. – М. : Аудит; ЮНИТИ, 1996. – 160 с.

К.е.н., доц. Мізіна О. В., студент 2 курсу маг. Суворова О. О.

Донецький національний технічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ЛОГІСТИКИ НА ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Постановка проблеми і її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Сучасні системи управління виробничо-господарською діяльністю підприємств потребують впровадження логістичної системи в різних її проявах, включаючи і маркетинг. В даний час постає питання про пошук нових рішень не тільки і не стільки в рамках маркетингу та логістики, скільки в сферах їх перетину. Саме в цій галузі можна прогнозувати досягнення системного синергетичного ефекту, що має виражатися в додатковому прибутку.

Питання щодо розкриття змісту маркетингової логістики має свою специфіку. Логістика і маркетинг по цілям і завданням, функціям і областям дії є по суті своїй частинами єдиної цілісної системи. Зв'язки між маркетингом і логістикою настільки сильні і переплетені, що іноді буває важко розділити сфери інтересів двох ключових областей сучасного менеджменту.

Разом з тим доцільно відзначити принципову відмінність маркетингу та логістики. Маркетинг переважно орієнтований на зовнішні для підприємства господарські операції, логістика - на внутрішні. Зокрема, взаємодія маркетингу як концепції управління, орієнтованої на ринок, і логістики як концепції управління, орієнтованої на потік, створює можливості для підвищення матеріальної та інформаційної корисності і цінності продукту для споживача. Разом з тим, функції маркетингу та логістики перетинаються.

Серед вітчизняних вчених вивченням концептуальних засад маркетингової логістики займались Є. Крикавський [1], М. Окландер [2], О. Сумец [3], А. М. Гаджинський [4]. Ряд учених – Котлер Ф. [5], Ларіна Р. [6] – ототожнюють маркетингову логістику з логістикою розподілу, ряд вчених розглядають

інтеграцію маркетингу і логістики як логістизацію маркетингу, надаючи перевагу маркетингу як головній складовій [6, с. 154].

Метою даної статті є аналіз теоретичних розробок щодо взаємозв'язку маркетингу і логістики як складових менеджменту і як функціональних областей господарської діяльності підприємства та аналіз застосування маркетингової логістики на торговельних підприємствах.

Виклад основного матеріалу досліджень. Логістична система - це адаптивна, доцільно організовано-структурована економічна система, до складу якої входить сукупність таких елементів (підсистем), як виробництво, транспортування, складування, постачання, збут-разом з відносинами між ними і між їхніми властивостями, що обумовлює переміщення потоків матеріалів, фінансових засобів і інформації.

Більшості реально функціонуючих на практиці логістичних систем, як і більшості систем, притаманні такі властивості [5, с. 125]: складність; ієрархічність; цілісність; структурованість; рухливість; унікальність; адаптивність; наявність зв'язків; організація; інтеграційні властивості. Залежно від виду логістичних ланцюгів логістичні системи поділяються на логістичні системи з прямими зв'язками, ешелоновані (багаторівневі) логістичні системи, гнучкі логістичні системи.

Концепція логістики та маркетингу базується на економічній спільності, що відображає сутність ринкових процесів. Маркетинг являє собою концепцію управління (планування, організацію і контроль) виробництвом і реалізацією продукції, орієнтовану на попит. Логістика є концепцією управління матеріальними, інформаційними та іншими потоками, що орієнтована на ефективне використання потенційних коштів і зусиль для вирішення комплексу завдань з фізичного переміщення продукції усередині підприємства і у зовнішньому середовищі з метою задоволення потреб споживачів у транспортно-експедиційних послугах і постачальницько-збутових роботах. Слід зауважити, що при формуванні маркетингової стратегії підприємства маркетинг і логістика невіддільні одне від одного, тому що в сукупності вони обумовлюють політику і

характер виробничої, постачальницької і збутової діяльності промислового підприємства [7, с. 51]. В табл. 1 пропонується узагальнена структуризація основних управлінських функцій на підприємстві з точки зору інтеграції логістики і маркетингу.

Таблиця 1 - Інтеграція управлінських функцій з функціями маркетингу і логістики за основним напрямками виробничо-господарської діяльності на підприємстві

Характер функції	Логістика	Маркетинг
Розміщення підприємства	+	+
Розробка товарів, асортиментної структури підприємства, упаковки	+	+
Управління виробничими процесами	+	
Вибір устаткування і розробка технологічних процесів	+	
Планування виробничо-господарської діяльності	+	
Планування транспортно-складської мережі	+	+
Управління внутрішнім і зовнішнім транспортом	+	+
Управління матеріальними запасами	+	
Управління товарними запасами	+	+
Матеріально-технічне забезпечення виробництва	+	
Підготовка продукції до виробничого споживання	+	
Вибір транспортної моделі в системі розподілу	+	+
Планування послуг	+	+
Управління системою сервісу	+	+
Диспетчеризація виробництва	+	+
Диспетчеризація постачання (закупівель)	+	
Диспетчеризація збуту	+	+
Проектування виробничих і транспортно-складських потужностей	+	+

Логістична діяльність підприємства торгівлі на практиці переважно розглядається як сукупність логістичних операцій, що забезпечують рух вхідного, внутрішнього (внутрішньомагазинного – для підприємств роздрібної торгівлі, внутрішньо складського – для підприємств оптової торгівлі) та вихідного товарних потоків, рух аналогічних потоків тари і пакувальних матеріалів, торговельного обладнання та інвентарю, потоків торговельних послуг, а також пов'язаних із ними інформаційних і фінансових потоків.

Зважаючи на завдання, зміст і характер робіт з даними потоками (перш за все – із товарним потоком), у загальному комплексі логістичної діяльності

підприємства торгівлі можна виділити блоки закупівельної, збутової, формування інфраструктури логістичних процесів (визначення потреби в об'єктах оптової/роздрібної торгівлі, планування їх розвитку й розміщування на полігоні обслуговування, забезпечення технічного оснащення торговельних об'єктів), складської, транспортної, інформаційної логістики, управління замовленнями та управління запасами, а також організаційно-управлінську діяльність із створення та управління логістичною діяльністю торговельного підприємства як єдиною системою.

За результатами аналізу показників товароруху досліджуваного торговельного підприємства ПП «Транссервіс» можна сказати, що коефіцієнт звенності на підприємстві має тенденцію до зниження: валовий товарообіг знижується за роками аналізованого періоду, тоді як чистий товарообіг підвищується. Ступінь аритмічності постачання зростає майже в 2 рази в 2012 р. і зменшується в 2,5 рази в 2013 р., що свідчить про значне зниження ритмічності постачання в 2012 р. і підвищення її в 2013 р. Відповідно відбуваються зміни і з числом періодів поставки (зменшення, зростання) на протязі аналізованого періоду.

Реалізація виготовленої продукції здійснюється згідно укладених договорів та контрактів. Основними клієнтом по збуту заморожених напівфабрикатів в місті є 3 власних роздрібних магазину; кафе Аллегро, Гетьман, Кароліна, Рідна хата, Трактир; невелика кількість оптових споживачів з інших областей. Способи постачання продукції: автомобільним транспортом, автотранспортом. Дистриб'юторська мережа відсутня. Основні ринки збуту: власні роздрібні магазини; підприємства суспільного харчування; фізичні особи; оптові та роздрібні споживачі. Отже, можна охарактеризувати модель збуту і розподільчих каналів на ПП «Транссервіс», як вербальну модель збуту з розподільчими каналами нульового або однорівневого рівня.

Наведемо стислу характеристику кожної функціональної області логістики та визначимо показники, що характеризують кожну з них (табл. 2).

Таблиця 2 - Стисла характеристика функціональних областей маркетингової логістики на підприємстві ПП «Транссервіс»

№ за/п	Функціональна область логістики	Стисла характеристика
1	Закупівельна	Вивчення та вибір постачальників, укладення договорів та контроль їх виконання, вживання заходів в разі порушення умов поставки. Основні показники: - обсяги потреби і закупівлі заморожених напівфабрикатів та заморожених овочів і фруктів в натуральному та грошовому вимірюванні; - транспортно-закупівельні витрати на забезпечення оптової і роздрібної торгівлі у власних магазинах та постачання клієнтам; - сума штрафів, одержана від постачальників і транспортників внаслідок порушення ними договірних зобов'язань та ін.
2	Розподільча	Управління потоками товарів в процесі виконання замовлень споживачів. Основні показники: - розмір прибутку від реалізації готової продукції; - припустимі й фактичні втрати матеріальних ресурсів у каналах розподілу; - довжина та глибина каналів розподілу заморожених напівфабрикатів та овочів і фруктів та інш.
3	Транспортна	Доведення матеріального потоку від виробників заморожених напівфабрикатів та овочів і фруктів до кінцевого споживача. Основні показники: - тарифи на транспортування товарів до власного складу; - тарифи на транспортування товарів від власного складу до власних магазинів; - рівень ризиків при транспортуванні товарів та інш.
4	Складська	Організація зберігання заморожених напівфабрикатів та овочів і фруктів на власних або орендованих складах, а також на складах власних магазинів. Основні показники: - загальна та корисна площа власного складу; - витрати на утримання власного складу; - витрати на оренду загального складу у разі виробничої необхідності та інш.
5	Інформаційна	Інформаційні системи, що забезпечують управління матеріальними потоками. Основні показники: - джерело виникнення інформаційного потоку (ПП) - напрямок руху ПП; - швидкість передавання і приймання інформації; - інтенсивність ПП та ін.

Висновки: Актуальність, необхідність і перспективність досліджень застосування маркетингової логістики в управлінні підприємствами, особливо торгівельними, потребує подальших досліджень в цьому напрямку.

Застосування специфічних показників для оцінки функціональних областей маркетингової логістики на торгівельному підприємстві дозволить підвищити ефективність його функціонування.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є формування конкретних практичних рекомендацій впровадження маркетингової логістики в управління підприємствами інших галузей промисловості.

Список літератури

1. Крикавський Є. В. Логістика. Основи теорії / Є. В. Крикавський. – Львів: Інтернет-Захід, 2004. – 414 с.
2. Окландер М.А. Логістична система підприємства: монографія / М.А. Окландер. - О.: «Астропринт», 2004. – 312 с.
3. Сумець О.М. Транспортна логістика / О. М. Сумець. – К.: Хай-Тек Прес, 2011. – 220 с.
4. Гаджинский А. М. Логистика / А. М. Гаджинский. – М. : Маркетинг, 2002. – 408 с.
5. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент / Ф. Котлер / Пер. с англ., под ред. Л.А. Волковой, Ю.Н. Каптуревского. — СПб.: Питер, 2001. — 752 с.
6. Ларіна Р.Р. Формування та забезпечення надійності регіональних логістичних систем: монографія / Р.Р.Ларіна. - Донецьк: "Норд-Пресс", 2005. - 284 с.
7. Лубочнов В. Маркетинговая логістика / В. Лубочнов // Риск. — 1996. — № 4-5. — С. 50–55.

СКЛАДОВІ СИСТЕМИ МАРКЕТИНГОВОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ

Постановка проблеми і її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Сучасні ринкові передумови вимагають від керівників підприємств оперативної оцінки ринкових можливостей підприємства, оцінки ефективності управлінських рішень, оцінки вартості підприємства. Покращення маркетингової діяльності, встановлення пріоритетних шляхів розвитку маркетингу підприємства здійснюється за допомогою проведення маркетингового аудиту. Через те, що це досить новий напрямок розвитку маркетингової діяльності, у науці немає чітко визначених схем та систем проведення маркетингового аудиту. Універсальні схеми і методи, які використовуються для маркетингового та стратегічного контролю, не враховують специфіки діяльності підприємства, на якому вони застосовуються. Таким чином, проблема маркетингового аудиту є не тільки теоретичного, але і практичного характеру.

На сьогоднішній день існують окремі методики різних авторів з аудиту маркетингу, але в більшості своїй вони орієнтовані на контроль маркетингу. Доволі розповсюдженою є методика проведення аудиту маркетингу в основі якої лежить анкетне опитування за компонентами маркетингового контролю [1]. Оцінку, засновану на комбінації якісних і кількісних даних, представляють в своїй методиці автори [2]. Новаторов Е.В. у своїй статті [3] пропонує використовувати аналіз «важливість-виконання», який первісно був розроблений для дещо інших цілей. Зазвичай маркетингологи вдаються до загальновизнаних методик, наприклад до використання PEST або SWOT аналізу [4,5]. Безумовно ці методи є дієвими, але в силу своєї універсальності їм бракує спеціалізації для використання у вузьких галузях.

Метою даної статі є формування основних методологічних положень і практичних рекомендацій якісно нової системи аудиту маркетингу на агропромисловому підприємстві.

Виклад основного матеріалу досліджень.

Аудит маркетингу представляє собою сукупність заходів оцінки комплексу маркетингу підприємства. Його основна мета - виявлення вузьких місць в даній галузі, що перешкоджають розширенню (збереженню) частки ринку існуючих товарів. Іншими словами, він спрямований на виявлення резервів зростання частки ринку, оцінку заходів щодо використання цих резервів. Аудит маркетингу ґрунтується на загальновизнаних методологічних засадах різних аспектів маркетингу - сегментації, позиціонуванні, оцінці привабливості сегментів і конкурентоспроможності. Відмінність аудиту маркетингу від власне маркетингу полягає в тому, що він спрямований на корегування і досягнення оптимальних пропорцій різних елементів комплексу маркетингу, тобто на його актуалізацію, приведення у відповідність мінливих умов.

Доволі розповсюдженими є наступні методики проведення маркетингового аудиту на підприємствах [4, с.126]:

- методика проведення аудиту маркетингу в основі якої лежить анкетне опитування за компонентами маркетингового контролю;
- оцінка, заснована на комбінації якісних і кількісних даних;
- аналіз «важливість - виконання»;
- використання PEST - чи SWOT – аналізу, SNW- аналізу та GAP – аналізу.
- комплексна методика проведення аудиту маркетингу.

Маркетинговий аудит в агропромисловому секторі набагато складніше, ніж в інших галузях, оскільки використання елементів і засобів маркетингу в аграрному секторі має особливості, пов'язані зі специфікою самого агропромислового виробництва та особливостей галузі в цілому, зокрема агробіологічних чинників, низької еластичності попиту, сезонності виробництва, що вимагає пошуку дієвих

інструментів гнучкого пристосування можливостей підприємства до вимог ринку [2, с.51].

В табл. 1 наведено результати аналізу маркетингового потенціалу агропромислового підприємства «АПК-ІНВЕСТ» за 3 роки.

Таблиця 1- Показники оцінки маркетингового потенціалу підприємства

Найменування показника	Кількісна або якісна характеристика показника			Тенденція показника
	2011	2012	2013	
Співвідношення реалізована продукція / товарна продукція %	97,4	97,8	98,6	↑
Частка ринку %	10	15	18	↑↑
Темп зміни фізичного обсягу виробництва %	100	142,1	137,0	↑↓
Конкуренти (темп зміни фізичного виробництва, %)	100	94,7	114,4	↑↓
Диверсифікація продукції	2,84	2,79	2,74	↓↓
Диверсифікація клієнтури	8,53	8,0	7,54	↓↓
Співвідношення зміна частки ринку / зміна ємкості ринку	1	1,5	1,2	↑↓

Аналізуючи результати оцінки маркетингового потенціалу підприємства «АПК-ІНВЕСТ», можна сказати наступне: товарна продукція в усі роки у співвідношенні перевищувала реалізовану, пик такого перевищення був у 2013 році, а у 2011 та 2012 перевищення величини товарної продукції поступово збільшувалось. Частка ринку, яку обіймає підприємство, протягом аналізованого періоду збільшувалось з 10 % у 2011 р. до 18 % у 2013 р. Це сталося через нарощування обсягів виробництва та реалізації продукції, та незначне падіння виробництва та втрати позицій конкурентами. Фізичний же обсяг виробництва також збільшувався в 2012 р. у порівнянні з 2011р. – на 42,1 %, та зменшувався у 2013 р. – на 4,9 % у порівнянні з 2012 р. Виробництво же конкурентів незначно зменшилось у 2012 р. (у порівнянні з попереднім роком – на 5,3 %), та збільшилось у 2013 р. – на 14,4 % у порівнянні з 2012 р. Диверсифікація продукції на підприємстві зменшувалась стійкими темпами протягом аналізованого періоду та стала найменшою в 2013 році (2,74) за рахунок підвищення виробництва та продажу м'ясних виробів у порівнянні з ковбасними та відкриття нових магазинів

і торгових точок. Показник диверсифікації клієнтури також поступово зменшується протягом аналізованого періоду та стає найменшим в 2013 р. (7,54). Співвідношення часток ринку та загальної величини ринку було вище одиниці в 2012 та 2013 роках, проте зменшилось в 2013 році.

На основі SWOT- аналіз у ПрАТ «АПК-ІНВЕСТ» можна зробити висновок, що найсильнішими сторонами, маючи які можна досягти ринкових можливостей, є фінансова стабільність підприємства та достатні фінансові можливості, а також кваліфікований персонал, найслабшими сторонами - невисокий рівень рентабельності виробництва та тривалий час, потрібний на впровадження інновацій в життя, потреба в значних інвестиційних коштах. Найбільш сприятливими і досяжними ринковими можливостями є вихід на нові ринки та можливості розвитку обсягів експорту продукції, у свою чергу найменш сприятливими, які становлять потенційну загрозу для підприємства, є падіння попиту через зниження доходів населення та несприятлива економічна політика уряду. Отже, ПрАТ «АПК-ІНВЕСТ» варто, перш за все, стримувати наступ конкурентів і протистояти складним економіко-правовим умовам, а також реалізовувати стратегію вибіркового завоювання частки ринку шляхом модернізації виробництва та продукту, зниження витрат.

Пропонується алгоритм комплексної системи аудиту маркетингу включає декілька послідовних досліджень об'єкту аудиту маркетингу на підприємстві і представлений на рис. 1.

1. Визначення об'єкта для аналізу. Об'єктом має виступати певний конкретний продукт. Не можна аналізувати одночасно різні товари.

2. Визначення контуру ринку. Увесь обсяг ринку на якому діє підприємство може бути досить великим. Тому треба зробити уточнення за географією продажу, завдання масштабу аналізу.

3. Аналіз ринку. Необхідно аналізувати ринок за виробниками аналогічної продукції – конкурентами: виявити конкурентні переваги та недоліки продукції підприємства, порівняти продукцією підприємства і

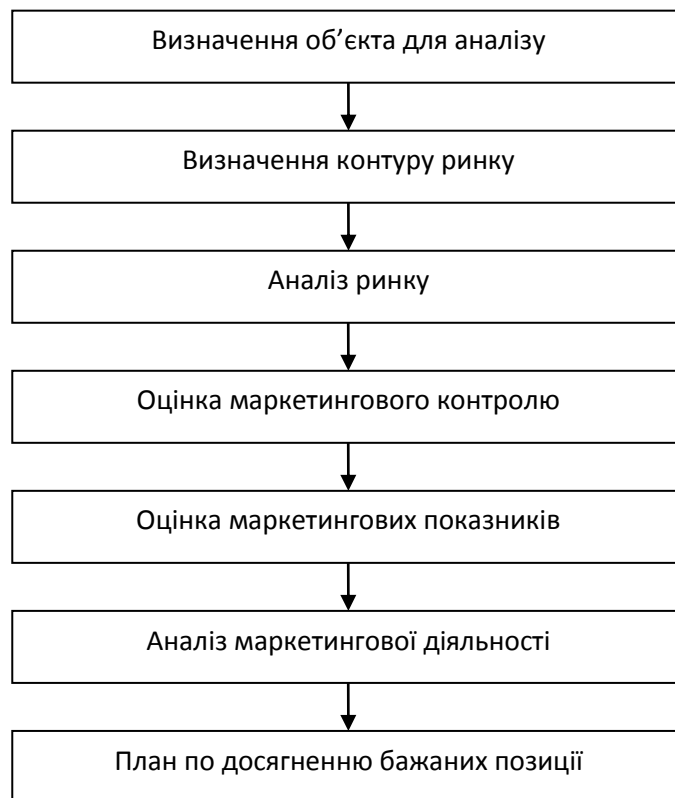

Рис. 1 – Етапи комплексної оцінки проведення маркетингового аудиту

допомогою сегментування ринку. Пропонується включити до основних методів, що використовуються для аналізу ринку, метод АВС-аналізу. Це досить актуально для підприємств агропромислового комплексу, оскільки саме ці підприємства мають достатньо великий асортимент продукції.

4. Оцінка маркетингового контролю. Проведення інтерв'ю з ключовими співробітниками підприємства робиться за допомогою анкети, що містить перелік питань пов'язаних із маркетинговою діяльністю.

5. Оцінка маркетингових показників, що визначає значення та динаміку зміни показників, що характеризують стан компанії на ринку та його маркетингову діяльність.

6. Аналіз маркетингової діяльності підприємства заснований на використанні маркетинг міксу 4Р.

7. Підведення підсумків аналізу маркетингу, визначення сильних і слабких сторін, загроз і можливостей діяльності підприємства. Використання SWOT - та PEST- аналізів.

8. План по досягненню бажаних позицій. Висновки дослідження аудиту маркетингу оформлюються за допомогою складання GAP-аналізу з планом скорочення «розривів» і досягнення поставленої мети [6, ст. 12].

За проведеним аудитом маркетингу складається звіт.

Висновки: Розглянуто складові системи маркетингового аудиту на підприємствах. Здійснено аналіз маркетингового потенціалу агропромислового підприємства «АПК-ІНВЕСТ». Запропоновано комплексну систему проведення маркетингового аудиту. Поєднання декількох різних метод у системі дозволяє отримати якісні, об'єктивні результати.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є формування конкретних практичних рекомендацій проведення аудиту маркетингу для підприємств інших галузей промисловості.

Список літератури

1. Мерзлікіна Г.С. Оцінка економічної спроможності підприємства / Г. С. Мерзлікіна, Л.С.Шаховська. - К.: «Знання». 2012. – 256 с.
2. Савчук В. Оцінка ефективності маркетингових програм / В. Савчук, О. Дудаєва // Економіка України. – 2011. - №1. – С.47-52.
3. Новаторов Э.В. Аудит внутреннего маркетинга методом анализа «важность-выполнение» / Э.В. Новаторов // Економіка України. – 2010. - №2. – С.47-52.
4. Медведев П.М. Организация маркетинговой службы с нуля / П. М. Медведев. – СПб.: Питер, 2011. – 224 с.
5. Кравецький А.В. Маркетинговий аудит: сутність, складові та особливості проведення / А. В. Кравецький, Л. А. Фірсова, В. В. Луцяк// Маркетинг в Україні. – №5. - 2013. С.-10-13.
6. Колодій Г. С. Врахування особливостей маркетингової діяльності при розробці маркетингових програм промислових підприємств // <http://www.nbu.gov.ua>.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПРОСУВАННЯ ПОСЛУГ ТУРИСТИЧНИХ КОМПАНІЙ НА ПРИКЛАДІ КОМПАНІЇ «IVA TRAVEL PARTNERS»

Туризм - це значний сектор економіки. У світовій економіці туризм вийшов на лідируючі позиції, конкуруючи лише з видобутком нафти. На сферу туризму припадає близько 7% світових інвестицій.

Актуальність роботи. Туризм є однією з найбільших і найбільш динамічних галузей економіки. Високі темпи його розвитку, великі обсяги валютних надходжень, активно впливають на різні сектори економіки, що сприяє формуванню власної туристської індустрії. І хоча маркетинг в туризмі розвивається із суттєвим запізненням стосовно інших видів маркетингу, останнім часом набув значення соціального явища.

Мета даної статті - розкрити суть і зміст стратегій просування послуг туристичних підприємств та розробити ефективну маркетингову програму просування туристичного продукту для підприємства «IVA Travel Partners».

Вивченням даної проблеми займалися такі вчені як: Н. С. Барчукова, Е. І Борсученко, А. І Барановський, В. Г. Герасименко, Н. М., Германович, Л. А Ільїна та інші.

Найважливішим напрямком діяльності фірм, які працюють у туристичній сфері, є просування туристичного продукту на ринок, реклама і реалізація підготовленого туристичного пакету. Туристичний продукт - це комплекс товарів і послуг, що надаються туристу туристичною організацією. Інакше кажучи, туристичний продукт - це право на тур, призначене для реалізації громадянам [1, с. 174-178].

Просуванням вважається налагодження зв'язків із реальними та потенційними споживачами туристичних послуг з метою їх інформування про пропонувані турпродукти і спонукання до купівлі. Маркетинг туристичного

продукту як ринкова концепція керування спрямована на задоволення потреб туриста під час подорожей та відпочинку.

Практичний маркетинг турпродукту націлений на вирішення наступних завдань туристичного бізнесу:

- обґрунтування необхідності надання туристичних продуктів шляхом виявлення існуючого або потенційного попиту на них;
- просування та продажу турпродукту й фінансової діяльності компанії;
- вдосконалювання методів маркетингової стратегії продажу турпродукту й просування на ринку;
- регулювання усієї діяльності туристичної компанії для досягнення генеральних цілей бізнесу [2, с. 394].

Аналізуючи вищевикладене, можна стверджувати, що мета будь-якої туристичної компанії - це те, що компанія в результаті хоче досягти, а завдання - це те, що потрібно їй зробити для досягнення цілей.

Для здійснення успішної діяльності на ринку необхідна детально розроблена і добре продумана маркетингова програма. Маркетингова програма просування - система взаємозалежних заходів, що визначають дії підприємства-виробника на заданий період часу з усіх питань маркетингової діяльності.

Маркетингова програма просування туристичного продукту складається з восьми послідовних етапів:

1. Вироблення цілей та визначення завдань.
2. Визначення цільової аудиторії.
3. Формування концепції маркетингової кампанії просування.
4. Розробка самої стратегії просування.
5. Вибір рекламних засобів.
6. Складання графіку маркетингового просування продукту.
7. Розробка та розподіл бюджету маркетингових комунікацій.
8. Оцінка ефективності кампанії з просування товарів та послуг на ринку [3, с. 240-248].

Туристична компанія «IVA Travel Partners» існує на ринку України з 2013 року. Місце розташування – місто Київ.

До основних напрямків діяльності можна віднести:

- організація індивідуального і групового туризму;
- ділові поїздки і корпоративний туризм;
- маршрути вихідного дня;
- супутні туристичні послуги (бронювання готелів, білетів, медичне страхування і т.д.).

Увесь цей час фірма активно розвивається і постійно диференціює свої види діяльності.

Метою маркетингового плану туристичної фірми «IVA Travel Partners» є розробка ключових заходів в області маркетингу за допомогою розробки маркетингової стратегії і заходів щодо її реалізації.

Маркетинговий план компанії спрямований на досягнення наступних цілей:

- підвищення контрольованої частки ринку;
- передбачення вимог споживача;
- випуск продукції більш високої якості;
- установлення рівня цін з урахуванням умов конкуренції;
- підтримка репутації фірми у споживачів.

Другим пунктом маркетингової програми просування є вибір цільової аудиторії. Туристична компанія «IVA Travel Partners» орієнтована на споживачів, які проживають у місті Києві та у Київській області, віком від 25 до 40 років, як на жінок, так і на чоловіків, з вищою освітою, з середнім на високим достатком.

Третій пункт маркетингової програми просування - маркетингова концепція виходить з потреб ринку та бажань покупців, на які орієнтується туристська організація [4, с. 71-74]. Підприємство «IVA Travel Partners» використовує концепцію вдосконалення товару, яка передбачає, що покупці надають перевагу продуктам високої якості надійних і експлуатаційних характеристик.

Підприємство зосереджує зусилля на постійному вдосконаленні свого туристичного продукту.

Що стосується розробки стратегії просування та вибору рекламних носіїв, то компанія «IVA Travel Partners» віддає перевагу рекламі в інтернеті (вона дешевша і більший охоплення цільової аудиторії), а саме: рекламі в соціальних медіа, контекстній рекламі в пошукових системах (google, yandex), просуванню власного сайту. Також фірмою використовується реклама в пресі, яка відзначається високою оперативністю та розповсюджується великими тиражами.

Оскільки туристичний бізнес має свою сезонність (високий сезон з травня по вересень та під Новорічні свята), доцільно скласти календарний графік просування, відштовхуючись від цих фактів. Тобто, починати просування продуктів фірми потрібно з середини квітня до кінця вересня, а також з середини листопада по середину січня [5, с. 24-31].

З моменту створення підприємства політика істотно не змінювалась протягом чотирьох років, хоча відбувалися її перегляди й уточнення.

Підприємство відразу було орієнтовано на всебічний розвиток, включаючи розвиток персоналу, надання благодійної допомоги, екологічну спрямованість, задоволеність споживачів, партнерів і суспільства.

Відмінність стратегії останніх років у тім, що раніше планувалися окремі показники діяльності, а тепер туристична компанія складає комплексний план (стратегічний), річні плани, річні, квартальні і місячні заходи, програми і потреба в інформації значно зросла. Для формування політики і стратегії збирається інформація про показники ефективності процесів. Ця інформація аналізується на виробничих нарадах 1 раз на місяць. В увагу приймаються висновки аудиторських перевірок. Один раз у рік інформація надходить з даних органів статистики. Така інформація є точною й обґрунтованою.

Використовуються також результати накопиченого досвіду, що іноді бувають і негативними (підприємство враховує також досвід помилок).

При аналізі виконання пунктів плану в увагу приймається значна кількість параметрів по всіх основних процесах, що впливають на економічну доцільність виконання даних процесів. Будь-які відхилення по них – це області для удосконалювання процесів.

Вищеописану маркетингову програму просування фірма планує реалізувати у 2016 році.

Головними цілями, які повинні бути досягнутими компанією після реалізації маркетингової програми є:

- збільшення ринкової частки підприємства на 3%;
- збільшення обсягу продажів у 2016 році у 1,2 рази;
- збільшення в структурі реалізації частки туристичних послуг - більш прибуткової продукції (ділового та групового туризму).

Автор даної статті вважає, що практичне використання результатів статті і впровадження запропонованих у ній заходів дасть позитивний ефект, підвищить рівень прибутку туристичної компанії «IVA Travel Partners» і буде сприяти розширенню її ринкової частки.

Список літератури:

1. Бай С.І. Менеджмент організацій./С.І. Бай. - К.: КНТЕУ. - 2008. - 174 - 178 с.
2. Карягін Ю.О. Маркетинг турпродукту: підруч. / Ю.О. Карягін, З.І. Тимошенко, Т.О. Демура, Г.Б. Мунін. - К: Кондор, 2009. - 394 с.
3. Хапенков В. Н. Организация рекламной деятельности: учебн. пособ. / В. Н. Хапенков, О. В. Сагинова, Д. В.Федюнин. - М.: Академия, 2006. - 240- 248 с.
4. Шумейко А.К. Маркетинг у малому бізнесі. / А.К. Шумейко.- К.: ЦУЛ, 2009. - 71 - 74 с.
5. Гуляєв В.Г. Організація туристської діяльності./ В.Г. Гуляєв.-М.: Нолидж, 1996р. – 24-31 с.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ РЕФЕРУВАННЯ ТЕКСТІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Бурхливий розвиток науки і техніки в наш час, широкий розвиток міжнародних зв'язків вимагають постійного обміну інформацією з усіх галузей знання. Фахівець повинен володіти високим професіоналізмом, правильно і швидко орієнтуватися у світі технологічних і технічних інновацій, уміти здобувати, аналізувати, синтезувати, обробляти інформацію, що міститься в різних джерелах, у тому числі іноземною мовою.

Фахівець в наш час часто зіштовхується з проблемою обробки інформації. По-перше, це - читання спеціальної літератури з метою ознайомлення з прогресом науки і виробництва у своїй професійній області. По - друге, оволодіння інформаційним стилем і навичками редагування, що є хорошою основою для швидкого і правильного складання різного роду досьє, довідок, звітів і т. п. Одним із методів навчання іноземної мови є розвиток у студентів навички аналітико-синтетичної обробки інформації іноземною мовою. Під цим розуміють творчі процеси, що включають осмислення, аналіз та оцінку змісту оригінального тексту для збору необхідних даних. Досягненню цих цілей найкращим чином сприяє процес реферування тексту. Реферування вчить також розвиває навички писемного мовлення. У повсякденній практиці - це вміння написати діловий лист, заяву, твір, доповідь, звіт, рецензію та взагалі грамотно викладати свої думки в письмовій формі.

Реферування текстів за фахом займає в даний час найбільш значне місце в суспільно-мовній практиці і має велике значення. Тому, одним із завдань навчання студентів англійської мови є формування в них умінь працювати з оригінальною англійською літературою за фахом і, зокрема, вироблення навичок реферування та складання письмових оглядів. Іншою причиною такого становища є безпідставне переконання багатьох студентів в тому, що реферування - це самий легкий із усіх видів мовленнєвої діяльності. Але на практиці виявляється, що реферуванням тексту вони володіють слабо, так як не знають його особливостей і ігнорують мовні труднощі, що виникають у процесі роботи з текстом.

Слід підкреслити, що реферування - це інтелектуальний творчий процес, що включає смислову компресію письмових текстів, стислий узагальнений виклад змісту матеріалу у відповідності з поставленим завданням. Матеріал подається у формі опису фактів, без міркувань

та історичних екскурсів. Інформація викладається точно, стисло, без спотворень і суб'єктивних оцінок. Частіше всього це завдання передбачає, що студент повинен відобразити щось нове і цінне, що містить текст.

В процесі реферування тексту задіяні два методи мислення: аналіз і синтез. Аналіз дозволяє виділити найбільш цінну інформацію, відокремити другорядні відомості і дані, тобто, провести певні аналітичні операції, без яких неможливо засвоїти основний зміст оригіналу. Одночасно з процесом аналізу тексту відбувається процес синтезу, тобто з'єднання в логічне ціле тієї основної інформації, яка отримана в результаті аналітичних операцій. Таким чином, очевидно, що недостатньо засвоїти інформацію оригіналу в цілому, або по частинах (аналіз), необхідно навчитися виділяти головний зміст, коротко його сформулювати і представити в логічній послідовності (синтез), створюючи, таким чином, вторинний текст. Вторинні тексти служать для зберігання, переробки і удосконалення первинної інформації. Саме це призначення і визначає їх роль у навчанні: створюючи вторинні тексти, студенти набувають навичок самостійного пошуку, обробки та кодування інформації.

При реферуванні текстів англійською мовою необхідно знати, що існують певні особливості використання лексики, граматичних конструкцій, способу викладу матеріалу тощо. У реферуванні текстів англійською мовою переважають відносно довгі речення. У тексті не повинно бути повторень і загальних фраз. Виключається використання прямої мови і діалогів. Для мови реферування властиве використання певних граматико-стилістичних засобів. До них, в першу чергу, слід віднести прості закінчені речення, які сприяють швидкому сприйняттю інформації. Для характеристики різних процесів можуть бути використані прикметникові звороти. Вживання неозначено-особових речень дозволяє зосередити увагу читача тільки на суттєвому. Описуючи предметну ситуацію, англійська мова часто вибирає іншу, ніж українська, відправну точку в описі, використовує інший предикат або конфігурацію ознак. Для неї, зокрема, характерне переважне використання дієслівних форм.

Література:

1. Вейзе, А. А. Чтение, реферирование и аннотирование иностранного текста // А. А. Вейзе. – М., 1985.
2. Володарская Е.Б. Английский язык. Методология написания рефератов // Учеб. пособие // Е.Б. Володарская, М.М. Степанова. – СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2009.
3. Гаврилов, Л. А. Основы реферирования и аннотирования // Л. А. Гаврилов, Л. К. Латышева. – М., 1981.

ДО ПРОБЛЕМ ФУНКЦІЙНО-СТИЛЬОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ МОВЛЕННЯ

Функційно-стильова диференціація мовлення є актуальною проблемою сучасного мовознавства. Система функційних стилів української мови не є усталеною, оскільки лінгвісти враховують різні критерії розрізнення стилів. На переконання Ф. Бацевича, природа й організація стилів мови та мовлення великою мірою залежать від того, у якій формі відбувається спілкування.

Провідними, на думку І. Шашкіна, при визначенні стильової належності тексту є специфічні мовні засоби. В. Русанівський вважає важливим критерієм для виокремлення функційного стилю сферу життя і діяльності суспільства.

Звернімося до кількох питань функційної стилістики. Так, залишається дискусійним стильовий статус реклами.

Лінгвісти, які відносять рекламу до публіцистики, наводять такі аргументи: основні функції рекламних текстів (інформування, оцінка, вплив), мета (спонукання масового адресата до певної дії), соціальна значущість (зокрема в галузі економіки) [5, с. 636].

Постійно зростаюча роль рекламного дискурсу в сучасному медіапросторі дає підстави досліджувати його як окремий, самостійний вид медіадискурсу зі специфічними рисами. Рекламний текст – завершене повідомлення, що характеризується чітко орієнтованою прагматичною спрямованістю (привернення уваги до предмета реклами) і поєднує ознаки усного та писемного мовлення з комплексом позамовних чинників (О. Дубенко, Я. Конопацька). Рекламний підстиль покликаний популяризувати певні твори, видовища й послуги (І. Анніна, П. Дудик, Н. Хабарова).

Функційно-стильова диференціація рекламних текстів дещо ускладнюється тим, що останнім часом окреслилася тенденція розмежування реклами і PR-текстів як двох самостійних напрямків у медіа-мовленні. PR-інформація служить формуванню ефективного комунікаційного середовища соціального суб'єкта [1; 4, с. 14].

Логічним є належність політичної реклами до публіцистики, оскільки такий рекламний текст ідеологічно впливовий, здійснює модифікацію свідомості адресата, реалізує оцінну мовну функцію (О. Остроушко).

Перспективним напрямком дослідження реклами є розв'язання питань на зразок: «чи є публіцистичним текстом реклама товару або послуги?», «якими жанровими різновидами представлена сучасна реклама?» тощо.

Десь-не-десь дослідники вирізняють як окремий функційний стиль мовлення електронних засобів масової інформації. Інтернет – найменш досліджений функційною стилістикою засіб комунікації – є так само, як і газета, телебачення, радіо, контамінацією різних стилів (публіцистичного, інформаційного, офіційно-ділового, художнього й ін.), різновидів (усних і писемних; монологічних, діалогічних і полілогічних) і жанрів мовлення.

З-поміж жанрових різновидів Інтернет-публіцистики натрапляємо зразки всіх відомих публіцистичних жанрів, а також появу нових специфічних. Так, тематична дискусія «форум» стає одним із центральних й активних мовленнєвих жанрів у мережевій комунікації, породжуючи нові різновиди (чат, конференція, гостьова книга) [2, с. 68–70; 3].

Інтернет активно досліджується щодо виражальних можливостей його текстів (Н. Акімова, М. Бергельсон, О. Галичкина, Л. Іванов, Л. Мельник, С. Пиркало, Г. Трофімова, С. Чемеркін, Р. Шулик й ін.); перспективним є аналіз функційно-стильової та жанрової різноманітності Інтернет-мовлення. Технічний розвиток мережі випереджає темпи теоретичних досліджень її мовного забезпечення.

За мовними характеристиками мережеві тексти істотно відрізняються від текстів, наприклад, власне публіцистичного різновиду. Зворотній зв'язок публіциста з адресатом надзвичайно розвинений у багатьох формах Інтернет-спілкування. Є. Какоріна зазначає, що вперше засіб комунікації спрямував комунікативний процес не у вертикальному напрямку (диктор – слухач), а в горизонтальному (автор – адресат – автор) [2, с. 68–70].

У дослідженні мовлення сучасних засобів масової інформації є кілька проблемних аспектів. Невизначений функційно-стильовий статус текстів реклами. Публіцистичний стиль потребує залучення нових жанрів, поява яких була спричинена зростанням ролі реклами та мережевої комунікації в житті суспільства.

Література:

1. Анисимова Л. Г. Жанровые формы PR-текста : коммуникативный и метакommunikативный аспекты / Л. Г. Анисимова // Коммуникация в современном мире : [материалы Всерос. науч.-практ. конференции «Проблемы массовой коммуникации»] (16 мая 2006 г.) / ред. проф. В. В. Тулупов. – Воронеж, 2006. – С. 124–125.
2. Какорина Е. В. СМИ и интернет-коммуникация (области пересечения и проблемы взаимодействия) / Елена Валентиновна Какорина // Язык современной публицистики : сб. статей / сост. Г. Я. Солганик. – [2-е изд., испр.]. – М. : Флинта : Наука, 2007. – С. 67–98.

ГОСПОДАРЧА, КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ТА ДОБРОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ КУПЦІВ ТУЛЬЧІАНОВИХ

Історична наука завжди віддавала належне місце дослідженню історичних особистостей. Заслуговує на ретельне вивчення й осмислення питання про роль та місце регіональної родової еліти в складних процесах становлення розвитку соціоекономічної та культурної структури Бессарабії. Серед таких родин чільне місце посідає родина Тульчіанових, що вписала яскраву сторінку в історію міста Ізмаїл. Створення колективних біографічних портретів видатних родів є важливою складовою частиною відтворення загального процесу історії країни. Через призму висвітлення індивідуального, що пов'язано з життям і діяльністю родини Тульчіанових, у всій різнобарвності та яскравості відкривається сучасна їм епоха. Протягом багатьох років історію нашого краю розглядали крізь призму подій: штурм фортеці Ізмаїл суворовськими військами. Тому, можливо, за цієї причини ми «втратили» імена багатьох купців та великих землевласників, які внесли вагомий вклад у розвиток міста Ізмаїл. Добродія та культурно-освітня діяльність родини Тульчіанових як складової української еліти, потребують докладного вивчення та встановлення об'єктивної історичної істини в оцінці їх місця в історії.

Засновником династії купців Тульчіанових (вони же Тулчану, Тулченови, Тульчіанов) був Феодор (Тодоракі) Стефанович Тульчіан –ізмаїльський купець 2-ї гільдії, негоціант, почесний громадянин м. Ізмаїл, чиї «немаловажні капітали використовувалися для споруди будівель, прикраси міста». За даними митних відомостей, успішний купець Феодор Тульчіанов у 1832 р. привіз товарів до Ізмаїла на суму 3 280 руб. Багато справ у місті вирішувалися за участю купця Федора Стефановича: спорудження нових вулиць та бульварів; будівництво церков і мануфактурних підприємств.

Дата народження засновника династії Федора Тульчіанова достовірно не відома. Про його дружину Параскеву на жаль, практично не збереглося відомостей, окрім того, що вона, як і чоловік, була почесною громадянкою Ізмаїла та народила в шлюбі двох дітей, синів Павла і Дорофея. Брати, які були спадковими почесними громадянами Ізмаїла, займали активну життєву позицію, брали участь у благоустрої міста, його культурному піднесенні. Вони разом з 17 купцями міста підписали «Дарчий акт» про передачу Комерційному училищу 44 тис. руб. сріблом та цілого кварталу з усіма будівлями в центральній частині м. Ізмаїл по Дунайському

проспекту. В 1885 р. брати Павло та Дорофей були внесені до списку присяжних засідателів міста Ізмаїл як землевласники з прибутком по 10 тис. руб.

До третього покоління родини купців Тульчіанових належить син Павла Феодоровича – Федір Павлович, спадковий почесний громадянин м. Ізмаїл, почесний піклувальник Ізмаїльської чоловічої гімназії. Він мав університетську освіту та 18 років виконував обов'язки міського голови (1880–1892, 1900–1906), «предавался рвением и всей своей энергией, заботой о благоустройстве и процветании родного ему города».

З одинадцяти дітей Федора Тульчіанова живими залишилося лише четверо: Дмитро, Федір, Марія та Єлизавета. Більше відомостей зберіглося про старшого сина – Дмитра. Він закінчив Болградську гімназію імператора Олександра III та Санкт-Петербурзький університет, де слухав лекції на двох факультетах – юридичному та східних мов. У березні 1911 р. його було обрано на посаду Ізмаїльського міського голови. На початку 1912 р. рішенням Одеського навчального округу, Дмитра Тульчіанова було затверджено членом Опікунської ради Ізмаїльської жіночої гімназії. Згодом його обрали членом губернського піклування дитячих притулків. На початку 1914 р. Дмитро Федорович клопотав у Петербурзі про спорудження в Ізмаїлі пам'ятника полководцю генерал-фельдмаршалу О.В. Суворову. В березні цього ж року, на засіданні комунальної ради міський голова Д.Ф. Тульчіанов виступив з доповіддю «Про організацію в Ізмаїлі музею в пам'ять історичного штурму 1790 р. військами Генералісимуса Суворова». На жаль, втілити в життя ці плани завадили події Першої світової війни.

Дмитра Федоровича Тульчіанова, як голову Ізмаїльської міської управи та Ізмаїльської комунальної ради, було призначено уповноваженим з питань постачання хліба для потреб армії. Лише за неповний місяць – з 16 грудня 1916 р. по 13 січня 1917 р. з Ізмаїла та Кілії було вивезено ячменю, кукурудзи та висівок 2 051 179 пудів (328 189 центнерів).

У березні 1917 р. Д.Ф. Тульчіанов подав у відставку з посади Ізмаїльського міського голови. У наступний період Дмитро Федорович мешкав на території окупованої румунами Бессарабії, займався розведенням породистих коней, вирощуванням сільськогосподарських культур. Разом зі своїм сімейством він у 1941 р. виїхав до Румунії. Помер Д. Ф. Тульчіанов у 1953 р., похований у Бухаресті на кладовищі Беллу, де поховані найвидатніші діячі Румунії.

Засновник династії Тульчіанових Феодор Стефанович активно займався благоустроєм міста. Так, у 1842 р. він у числі чотирнадцяти купців підписав подання на ім'я Бессарабського губернатора про те, що облаштування одного з бульварів може не тільки зіпсувати вид їх будівель, але й принести збитки.

Набагато більше було зроблено для міста при Федорі Павловичу Тульчіанові, який став міським головою в 1880 р. Широкий кругозір та ділова практичність Тульчіанова дозволили йому підійти до управління міським господарством з раціональним господарським розрахунком.

У 1881 р. були побудовані приміщення парафіяльних училищ у селах Ларжанка, Саф'яни, Копана Балка. Трохи пізніше були відкриті два міських парафіяльних училища в Ізмаїлі. За особистої ініціативи Федора Тульчіанова в 1881 р. в місті було облаштовано Середній бульвар за Соборною церквою, обнесений залізною огорожею. За ініціативи та на кошти міського голови в 1883 р. була побудована огорожа навколо Димитрівського бульвару. Керівник міста в 1885 р. виступив на засіданні комунальної ради з ініціативою будівництва на Новобазарній площі міста нового критого ринку (якій існує й досі). Завдяки фінансовій підтримці міського голови з 1886 р. розпочинається заміщення каменем частини вулиць Ізмаїла.

У 1891 р. в Ізмаїлі приватним підприємцем було побудовано водогін, хазяїн якого отримував величезні прибутки з городян за питну воду. Ф. Тульчіанов домігся продажу водогону місту (за 200 000 руб.). Для збагачення міста шляхом збуту за кордон зерна через Ізмаїльський порт, Федір Тульчіанов розпочав будівництво кам'яної набережної, яка слугувала зручним причалом для суден, що прибували з-за кордону. Спорудження набережної довжиною в 326 метрів було завершено практично за рік. Окрім цього, для зручного підвозу зерна з міста були заміщені вулиці, що вели до порту: Хотинська, Олександрівська (нині проспект Суворова), Училищна (Бендерська), Одеська (Комсомольська), Пароходна (Білгород-Дністровська). У 1906 р. в місті з турецьких гармат було відлиті ліхтарні стовпи, центральні вулиці та три бульвари освітлювалися ліхтарями «Люкс».

Багато уваги та часу Федір Тульчіанов приділяв розвитку освітньої справи в місті. Ним були ініційовані ремонтні роботи вже існуючих училищ і гімназій, будувалися нові. Так, у 1882 р. в Ізмаїлі було побудоване шосте парафіяльне училище, міська чоловіча прогімназія у 1903 р. отримала статус гімназії.

Федір Павлович опікувався дітьми – сиротами. Родинам, які виховували таких дітей, голова надавав спеціальну допомогу. З міської казни виділялися кошти на придбання одягу та взуття для дітей з бідних родин. Коли жінки зверталися до нього по допомогу у вирішенні матеріальних проблем, Федір Павлович ніколи не відмовляв.

У центрі уваги міського голови були також питання культурного розвитку міста. Він асигнував кошти на утримання хору при Ізмаїльському кафедральному соборі, вів листування з оркестровою бригадою, яку запрошували грати на міському бульварі. Опікувався міський голова й питанням охорони здоров'я міського населення. За Тульчіанова були побудовані нові приміщення для лікарні, проводилися ремонтні роботи для благоустрою палат. З Москви та Петербурга закупувалися медикаменти, вакцини проти різних інфекційних хвороб.

За старанність в благоустрої міста царським указом від 17 квітня 1912 р. Федір Павлович Тульчіанов отримав звання «Почесного громадянина Ізмаїла». За тривалу службу та гідний внесок у розвиток регіону він був нагороджений кількома урядовими відзнаками: орденом Св.

Станіслава 2-го та 3-го ступенів, Св. Ганни 2-го та 3-го ступенів і Грецьким Орденом спасителя. Слід зазначити, що Орденом Святого Станіслава нагороджували за особливі досягнення в християнській доброчинності або за відмінну військову службу. В протоколі, який супроводжував диплом «Почесного громадянина Ізмаїла» зазначалося, що «Ізмаїл із звичайного ... повітового міста Бессарабії став одним з найкрасивіших повітових міст не лише Бессарабії, але й багатьох інших міст Росії».

Тульчіанов Ф.П. продовжив справу свого батька по розведенню чистокровних коней, орловських та американських рисаків. Саме це було основним заняттям Федора Павловича, його захопленням або навіть пристрастю. Він займався раціональною організацією своєї стайні: розводив рисаків, яких продавав у Румунії, в багатьох інших країнах Європи, де вони високо цінилися. На різноманітних виставках, як правило, рисаки Тульчіанова займали призові місця. У 1906 р. на виставці в Тарутино був представлений жеребець Чудний, який отримав перший приз і диплом.

Купець Тульчіанов був гарним господарем. Його сад із заморськими саджанцями був відомий всій окрузі своїми дивовижно великими та соковитими плодами. Збір врожаю в садах і на виноградниках поміщик ретельно контролював. В маєтках, які знаходились в Ізмаїлі та Миколаївці, розводили бузок, троянди.

В Миколаївці при Тульчіанових було побудовано млин. На ньому використовувалися в основному жорна, які приводила в рух парова машина, що працювала на соломі й очереті. Старі люди розповідали, що в ті часи на млині була висока димохідна труба. Зерно на переробку привозили з навколишніх сіл і районів, виробництво вирізнялася високою якістю борошна.

З початком Першої світової війни, відчуваючи неминучість змін, Д.Ф. Тульчіанов продав значну частину власних земель німцям-колоністам, розпрощався з своїми кіньми. 10 жеребців були продані земському товариству Білгород-Дністровського повіту, яких поділили між селами. У 1917 р. були розграбовані, спалені та зруйновані вщент всі конюшні Дмитра Федоровича Тульчіанова в Миколаївці. За допомогою Румунської ескадри на Дунаї вдалося врятувати лише 3 жеребця, 17 кобил та 7 молодих жеребців, яких переправили, до родинного маєтку Дмитра Тульчіанова у Кагулі.

У 1918 р. володарю породистої стайні Д.Ф. Тульчіанову замість шестисот десятин, як він просив під посіви, залишили у повне розпорядження лише 70 дес. ярових і 80 десятин сінокоосу. На землях Тульчіанова, щоденно працювали жителі сіл Корячка (Мирне), Нерушай та Дракуля (тепер Трудове Кілійського району Одеської області). Дунайські плавні, багаті всілякою дичиною, були улюбленим місцем полювання Дмитра Тульчіанова. Він сам управляв однокінним двоколесним возом – «бедаркою». Його незмінним супутником був спадковий мисливець і рибалка з села Коряка – Євсей Гаврилович Петухов «Євсеюшка, поїхали».

Поряд з розведенням рисаків, Дмитро Федорович Тульчіанов у Кагулі займався сільським господарством: вирощував кукурудзу, овес, пшеницю, люцерну. Він був господарем плавень вздовж річки Прут, де люди за гарну заробітну платню ловили рибу. Купець допомагав багатьом односельцям: давав без повернення насіннєве зерно, ковшами рибу, здавав в оренду землю, каруци (вози) тощо. Негаразди та проблеми не озлобили душу Дмитра Тульчіанова. Здавалося, що він прийшов на землю для допомоги бідним та для захисту людей, які потребують допомоги.

1941 р. Дмитро Федорович із родиною переїхав до Румунії, де разом з сином Іоном займався конярством до 1948 р. Георгій Георгійович Паскал, місцевий житель, неодноразово стверджував, що Тульчіанов був депутатом Парламенту Румунії.

Дмитро Федорович Тульчіанов і всі його родичі, в тому числі його дружина Ганна Іванівна, брат Федір та син поховані в Бухаресті. Донька Дмитра Федоровича Олена (Чуря) в 90-х роках ХХ ст. приїжджала до Ізмаїла та передала місцевому музею безцінні родинні реліквії та фотокартки. Відомо, що чоловік Олени, Георгій Павлович Чуря, який свого часу отримав освіту в Ізмаїльському комерційному ліцеї, в молоді роки був футболістом в командах «Вікторія» (Ізмаїл) та «Олімпія» (Кілія).

Серед всіх маєтків Тульчіанових в Ізмаїлі чудом вцілів двоповерховий будинок з дворовим флігелем, пам'ятник історії та архітектури ХІХ ст., який було побудовано Павлом Федоровичем Тульчіановим. Другий дім Тульчіанових, зайнятий свого часу службами НКВС, згорів у 1941 р. На його місці побудовано багатоповерховий дім (вул. героїв Сталінграда, 42), а господарські приміщення купців Тульчіанових були пристосовані під квартири.

В Кагулі донині зберігся квартал, де знаходився маєток Дмитра Тульчіанова (Тульчану). В селі Зернешти Кагульського повіту господарський двір Тульчіанових у 40-х роках ХХ ст. перетворили на свиноферму, від якої до цього часу не залишилося ніяких будівель. У Старій Миколаївці Кілійського району на початку ХХ ст. знаходився маєток Тульчіанових, який був побудований за класичним зразком дворянських садиб з великими чистими рибними ставками, від якого вище підіймався парк з розарієм, бузком та павичами.

Отже, Тульчіанови воістину були патріотами свого рідного краю. Побудова нового та ремонт існуючого, благоустрій міста – стали головним напрямком діяльності представників цієї славетної династії. В навколишніх селах, на жаль, від усього, що було побудовано у свій час поколіннями Тульчіанових, збереглися порожні млин, колодязь, кимось реставрований на сучасний лад. Каплицю, усипальницю Тульчіанових давно вже зруйнували. Однак покоління сучасних українців не бажає бути «Іванами, що не пам'ятають свого роду». В пам'ять про членів родини та з вдячністю за їх внесок у розвиток міста городяни увіковічують пам'ять, влаштовуючи різноманітні виставки, вечори пам'яті. Так, 28 вересня 2013 р. відбулося урочисте

відкриття меморіальної дошки Федору Павловичу Тульчіанову, яка розташована на фасаді будівлі Ізмаїльського історико-краєзнавчого музею Придунав'я. Право відкриття дошки було надано нинішньому міському голові Ізмаїла Абрамченко А.В.

Мешканці міста пам'ятають та з вдячністю згадують все те, що зробила династія Тульчіанових задля процвітання міста. Досвід доброчинної, господарської та культурно-освітньої діяльності родини Тульчіанових має велике значення для розвитку соціальних і культурних відносин на сучасному етапі в нашому житті, коли доброчинність як невід'ємний атрибут європейського цивілізованого громадянського суспільства відроджується в різних сферах суспільного життя незалежної України.

Література :

1. Обрання почесних громадян Ізмаїла // Збірник протоколів засідань Ізмаїльської Комунальної Ради. Рукопис. 1912. — 3 фондів Ізмаїльського історичного музею О.В. Суворова, 8 арк.
2. КУ «Ізмаїльський архів». — Ф.2. Ізмаїльська міська управа, м. Ізмаїл Бессарабської губернії (1878 – 1919), оп.1, спр. 299. Листування з Бессарабським губернським правлінням про відкриття в м. Ізмаїлі безкоштовної народної бібліотеки – читальні (1 березня – 24 січня 1908 р.), 22 арк.
3. КУ «Ізмаїльський архів». — Ф.2. Ізмаїльська міська управа, м. Ізмаїл Бессарабської губернії (1878 – 1919), оп.1, спр. 38. Акт від 30 серпня 1881 року про відкриття в м. Ізмаїл Олександрівського жіночого двокласного училища /Оригінал/. Листування з дирекцією народного училища Бессарабії, інспектором народних училищ Ізмаїльського району, з директорами народних училищ про відкриття міських училищ, закладів, ремісничих класів при міських училищах, їх зміст і інш. питань (13 січня 1881 29 грудня 1881 р.), 27 арк.
4. КУ «Ізмаїльський архів». — Ф.2. Ізмаїльська міська управа, м. Ізмаїл Бессарабської губернії (1878 – 1919), оп.1, спр. 728. Про обрання міського голови м. Ізмаїла (18 квітня – 21 серпня 1917), 36 арк.
5. Шишкіна Р.П. Ізмаїльський історико-краєзнавчий музей Придунав'я / Р.П. Шишкіна, А.В. Дизанова та ін. // Збірник. Випуск 2. — Ізмаїл: СМІЛ. — 2008. — 168 с.

Екологія

Йоркіна Н.В. (Україна, Мелітополь)

асистент кафедри екології і зоології Мелітопольського державного педагогічного

університету ім. Б. Хмельницького

ЕКОЛОГО-ХІМІЧНА ОЦІНКА ПОВЕРХНЕВИХ ПРИРОДНИХ ВОД МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ

Для еколого-хімічної оцінки рівня забруднення поверхневих водотоків (струмок Піщаний, струмок Кізірський і ріка Молочна) виділено 9 зон з різним функціональним призначенням. У кожній з них було визначено індекс забруднення вод, який розраховувався за такими показниками: хімічне споживання кисню (ХСК), сухий залишок, біохімічне споживання кисню (БСК), концентрація хлоридів і сульфатів, вміст рухомих форм важких металів.

За показником P_v до найбільш забруднених відносяться водотоки промислових об'єктів – заводу МЗТГ ($P_v=10$) та Рефма ($P_v=15,9$), до найменш забруднених – територія житлового масиву Авіамістечка ($P_v=3,2$). Природні води в цих функціональних зонах відповідають 6 (дуже брудні), 7 (надзвичайно брудні) та 4 (забруднені) класам за ступенем індексу забруднення вод.

Основними політантами функціональних зон промислових об'єктів (МЗТГ, Рефма) виступають розчинені тверді речовини (сухий залишок), сульфати, хлориди, рухомі форми важких металів – свинцю, хрому та кадмію. Сухий залишок перевищував ГДК в 1,4 рази, що обумовлено стоками основних підприємств і підвищеним рівнем дефляції.

Показники БСК і ХСК значно не перевищували встановлені нормативи, але спостерігалася тенденція до їх зростання. Концентрації хлоридів перевищували ГДК, а вміст сульфатів виявився близьким до граничних значень.

З рухомих форм важких металів були зафіксовані свинець, цинк, хром та кадмій. Причому, спостерігалась тенденція до їх зростання, пов'язана зі специфікою виробництва основних промислових об'єктів.

До 5 класу (брудні) належать всі інші водотоки, розташовані в зонах з різним функціональним призначенням. Показник P_v коливався від 4,21 до 5,6. За збільшенням індексу забруднення поверхневих водотоків функціональні зони 5 класу утворюють наступний ряд: Новий Мелітополь (житловий масив) > Піщане (житловий масив) > Телецентр (автомагістраль) > Кізір (житловий масив) > Піщане (місце впадіння у р. Молочну) > Лісопарк (рекреаційна зона).

Проведена еколого-хімічна оцінка водних об'єктів свідчить про несприятливий стан водотоків урбоєкосистеми Мелітополя.

Література:

1. Бадтиев Ю.С. Биоиндикация – малозатратный и эффективный метод познания / Ю.С. Бадтиев, А.А. Кулемин // Экологический вестник России. – 2001. – № 1. – С. 38–41.
2. Другов Юрий Степанович. Мониторинг органических загрязнений природной среды. 500 методик : практическое руководство / Ю.С. Другов, А.А. Родин. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2009. – 893 с.
3. Реймерс Н.Ф. Природопользование: [словарь-справочник] / Н.Ф. Реймерс. – М.: Мысль, 1990. – 637 с.
4. Сает Ю.Е. Геохимия окружающей среды / Ю.Е. Сает, Б.А. Ревич, Е.П. Янин. – М.: Недра, 1990. – 335 с.
5. Стольберг Ф.В. Экология города / Ф.В. Стольберг. – Киев: Либра, 2000. – 464 с.
6. Фролов А.К. Окружающая среда крупного города и жизнь растений в нем. – СПб.: Наука, 1998. – 328 с.

Технічні науки

К.т.н., доц. Бардик Є.І.; асистент Болотний М.П.,
магістрант Андрійчук В.В.

Національний технічний університет України
"Київський політехнічний інститут",
кафедра електричних станцій

ОЦІНКА РИЗИКУ ЗНЕСТРУМЛЕННЯ СПОЖИВАЧІВ ПРИ ВІДМОВАХ ЕЛЕМЕНТІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Сучасний розвиток електроенергетики України і інших промислово розвинених країн характеризується зростанням інтенсивності технологічних порушень і важкості їх наслідків, викликаних, в першу чергу, об'єктивно існуючим старінням, і вичерпанням ресурсу працездатності електрообладнання, несприятливим погіршенням кліматичних умов, більш напруженими умовами роботи персоналу та іншими причинами організаційного характеру.

У зв'язку з цим для електроенергетичної системи (ЕЕС) важливого значення набувають питання ефективної організації експлуатації і управління надійністю електропостачання споживачів електроенергії, і обґрунтування та впровадження заходів, направлених на запобігання виникненню аварій.

Традиційно для забезпечення надійної роботи ЕЕС її проектують таким чином, щоб відключення одного або рідкісніше декількох елементів в нормальному режимі при проходженні максимуму навантаження не приводило до не припустимих перевантажень інших елементів або необхідності обмеження частини навантаження [3]. Якщо критерій $N-i$ виконується в усіх розрахункових режимах, вважається що ЕЕС є надійною, в противному випадку потрібно застосування відповідних заходів для виконання встановлених нормативів.

Вищесказаний підхід є детерміністським, оскільки, не враховує імовірність появи аварійних ситуацій і тому не діє кількісної характеристики надійності ЕЕС, а характеризує надійність за ознакою відповідності нормативним вимогам.

Найбільш інформативним показником надійності функціонування ЕЕС є ризик зниження надійності електропостачання споживачів при аварійних відмовах окремих елементів в системі.

Кількісно ризик R визначають як добуток величини події A на міру можливості її появи q [2]:

$$R(t) = A(t) \times q(t).$$

Складність оцінки ризику $R(t)$ в основному виникає при визначенні міри можливості появи події q , в якості якої часто використовують імовірність [1].

На основі математичної моделі, алгоритму і програмного забезпечення RISK-ЕЕС, докладно описаних в [1,2], для схеми підсистем ЕЕС з системою електропостачання споживачів промислового підприємства (рис.1), підключеного до вузла №100 з усталеною потужністю струмоприймачів $N = 20000$ кВт, заявленою максимальною потужністю струмоприймачів $N_{\max} = 2790$ кВт, визначимо кількісні показники ризику порушення електропостачання споживачів при аварійних відмовах електрообладнання. Втрата живлення споживача Н-100 можлива внаслідок відмов ланцюгів передачі електричної енергії гілок L4-100, L100-101, L202-100 та L6-100. Для визначення імовірності порушення електропостачання вузла навантаження Н-100 було проведено статистичне моделювання режиму роботи підсистеми ЕЕС, кількість реалізацій при цьому становила $N = 100$. Результати розрахунків режимів підсистеми ЕЕС наведено в табл.1.

Оцінку збитків від порушення електропостачання споживачів виконано у відповідності з методикою, викладеною в [3].

Імовірність повного порушення електропостачання споживачів, підключеного до вузла №100 за результатами статистичного моделювання складає: $P_{H-100} = 0,185$, при цьому загальні збитки від раптового відключення при одному відключенні споживачів становлять $Y_{H-100} = 1084375$ (у.о.).

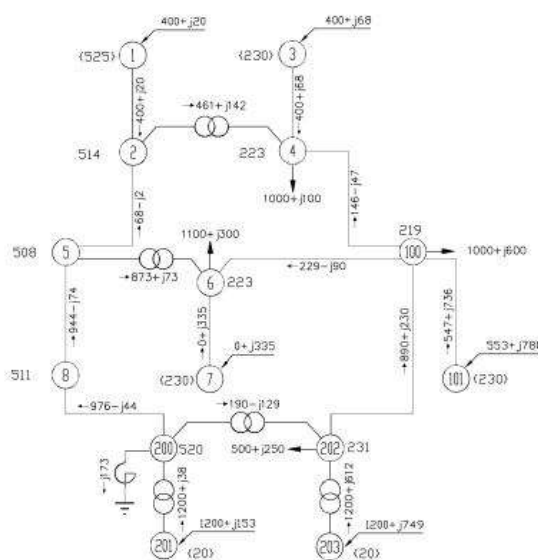

Рис. 1. Схема підсистеми ЕЕС

Таблиця 1 – Результати розрахунку кількісних показників ризику відмов елементів підсистеми ЕЕС

№ гілки	Найменування гілки	Елемент, що входить до складу гілки	Кількість років експлуатації	Загальна кількість відмов елемента в результаті аварії на інтервалі спостереження	Ризик виникнення аварійних ситуацій при відмовах електрообладнання
1	G-1	B1	50	1	0,005
2	L1-2	B2	33	3	0,06
		L3	28	1	
		B4	28	8	
3	T1	B5	28	3	0,04
		S6	28	3	
		B7	28	2	
...	...	...	...	...	...
9	L4-100	B19	24	4	0,075
		L20	24	7	
		B21	24	4	
...	...	...	...	...	...
30	G203	B68	46	0	0

Висновки. 1. Для отримання достовірної оцінки надійності функціонування підсистем ЕЕС з відповідальними споживачами доцільно використовувати інтегральний показник ризику порушення електропостачання споживачів, який враховує такі фактори як відмова електрообладнання, можливість розвитку аварійної ситуації та економічні наслідки. 2. Розроблено математичну модель і програмне забезпечення оцінки ризику виникнення аварійної ситуації в підсистемі ЕЕС та виконано розрахунки кількісних показників ризику порушення електропостачання споживачів промислового підприємства при відмовах елементів в енергосистемі.

Література

1. Бардик Є.І. Моделювання електроенергетичної системи (ЕЕС) для оцінки ризику виникнення аварій при відмовах електрообладнання // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія "Електротехніка і енергетика". – № 1 (14). – 2013 р. – 358 с.
2. Костерев М.В., Бардик Є.І. Питання побудови нечітких моделей оцінки технічного стану об'єктів електричних систем. – К.: НТУУ «КПІ», 2011. – 148 с. (монографія).

Філософія

проф. Морозова Л.П., Клопотюк Ю.А.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, Україна

УЯВНІ ЕКСПЕРИМЕНТИ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ

У сучасному світі дуже часто використовують теоретичні методи пізнання. Що стосується сучасної філософії, то таким методом є метод уявних експериментів. Такі експерименти почали використовувати ще в Стародавній Греції. В сучасній філософії ці експерименти знаходяться в центрі уваги.

Наукова діяльність Галілея, Ньютона, Максвелла, Карно, Ейнштейна та інших учених, що заклали основи сучасного природознавства, свідчить про істотну роль уявного експерименту у формуванні теоретичних ідей. Історія розвитку фізики багата на факти використання уявних експериментів. Прикладом можуть бути уявні експерименти Галілея, які допомогли відкрити закон інерції.[2]

Уявний експеримент — це мисленнєві дії над моделлю як ідеалізованим об'єктом. До числа його основних операцій входять такі:

- ◆ побудова уявної моделі — ідеалізованого квазіоб'єкта;
- ◆ побудова ідеалізованих умов, що впливають на модель, і приладів, що реєструють результати цього впливу;
- ◆ цілеспрямована, планомірна зміна і відносно вільне комбінування умов;
- ◆ точне застосування на всіх стадіях розумового експерименту наукових законів та вірогідних фактів, завдяки чому виключається свавілля і нестримна фантазія.[1]

Разом з тим, уявний експеримент відіграє і певну самостійну роль у науці. Е. Мах, який у спеціальній главі «Пізнання і омани» дав досить змістовну і всебічну характеристику розумового експерименту, зображує гносеологічне відношення між ним та фізичним експериментом в абсолютно помилковому світлі. Фактично відмінність між розумовим і фізичним експериментом у нього зводиться до відмінностей всередині свідомості, а саме до відмінності між мисленням і чутливістю. «Навмисне самодіяльне спостереження відбувається завжди через фізичний експеримент і планомірне спостереження, завжди відбувається під керівництвом нашого мислення, і між ними і розумовою експериментом не можна провести різкої межі і відокремити їх один від одного». При цьому, зберігаючи подібність з реальним експериментом, він у той же час істотно відрізняється від нього.

У більшості цих експериментів порушується проблеми викликані розвитком технологій: штучний інтелект, віртуальна реальність та ін. За допомогою уявних експериментів можна осмислити, що таке людина і де проходить межа людського.

Уявні експерименти характеризує простота, а інколи і комічність уявної дії. Деякі експерименти важко зрозуміти простим людям, адже ці досліді побудовані на хитрих філософських конструкціях. Інколи уявний експеримент служить в ролі притчі, яка дозволяє задуматися над сенсом життя.

Дані експерименти допомогли знайти відповіді на багато поставлених питань, на які було важко відповісти. Одним із таких питань було : «Чи можна звести поняття «людина» до набору фізичних функцій і процесів?». Відповідь на це запитання допоміг знайти сучасний австралійський філософ Девід Чалмерс, провівши уявний експеримент «філософський зомбі».

Аргумент говорить, що ми можемо уявити і цілком послідовно мислити феноменальних зомбі. Феноменальний зомбі зовсім не схожий на тих зомбі, яких ми можемо побачити у фантастичних фільмах; його особливість у тому, що його ніяк неможливо відрізнити від людини. Феноменальний зомбі – це істота в усіх фізичних відношеннях точно така сама, як і звичайна людина, але він не має свідомості як суб'єктивного виміру – суб'єктивно нічого не переживає й не усвідомлює. Кожний з нас може уявити свого фізичного двійника, який є феноменальним зомбі. Мій уявний двійник-зомбі має тіло, яке в усіх фізичних відношеннях, ззовні і зсередини, є точно таким, як і моє. Всередині його тіла відбуваються точно такі самі хімічні й фізичні процеси, як і всередині мого тіла; його зовнішньо спостережувана поведінка (тобто рухи зовнішніх частин тіла) є точно такою ж, як і моя. В будь-яких ситуаціях усі частини його тіла – як зовнішні так і внутрішні – рухаються точно так само, як рухалися б у цій ситуації відповідні частини мого тіла – з точністю до останнього атома чи електрона. Для зовнішнього спостерігача (навіть якщо він озброєний усіма можливими приладами для спостереження тих процесів, які відбуваються всередині тіла, зокрема, мозку) ніяк неможливо відрізнити мене й мого зомбі-двійника. Але насправді між нами є дуже важлива різниця: я суб'єктивно переживаю різні відчуття та емоції, суб'єктивно усвідомлюю свої відчуття, емоції й думки, а у мого зомбі-двійника нічого цього немає. Зауважимо, що це стосується не лише емоцій, але й тих відчуттів, які ми звичайно називаємо тілесними або фізичними, але які у випадку людини завжди мають не лише фізичний, але також і суб'єктивний аспект.[3]

Уявний експеримент може мати велику евристичну вартість, допомагаючи інтерпретувати нове знання, отримане суто математичним шляхом. Це підтверджується багатьма прикладами з історії науки. Одне з них є уявний експеримент В. Гейзенберга, спрямований на роз'яснення співвідношення невизначеності. У цьому уявному експерименті співвідношення невизначеності було знайдено завдяки абстрагуванню, що розділило цілісну

структуру електрона на дві протилежності: хвилю і корпускул. Тим самим збіг результату уявного експерименту з результатом, досягнутим математичним шляхом, означало доказ об'єктивно існуючої суперечності електрона як цільного матеріального освіти і дало можливість зрозуміти це у класичних поняттях.

Список використаних джерел:

1. Вступ до філософії : навч. посіб. / А. О. Лузан. – Краматорськ : ДДМА, 2012. – 136 с.
2. Карпов Я. С. Концепції сучасного природознавства. — К., ЦНЛ, 2004. — 496 с.
3. Сепетог Д. Три найвпливовіші аргументи проти матеріалізму у сучасній філософії свідомості, - К.:2012

Кимач С.О.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СУЧАСНОЇ БІОЕТИКИ

Історія медичної думки та гуманістичні традиції, які лягли в основу становлення біоетики, апелюють до таких засадничих філософсько-етичних принципів як гуманізм, любов до всіх проявів життя, визнання життя вищою цінністю, піклування про здоров'я, допомога і опіка над дітьми, немічними, старими.

Отож, принципи біоетики, як етики життя, можна збагатити міркуваннями численних філософів та мислителів. Їх синтезом можемо вважати філософсько-етичну концепцію А.Швейцера, названу ним етикою благоговіння перед життям.

А.Швейцер — філософ, мислитель, лікар-гуманіст, відомий музикант, письменник. А.Швейцер тлумачив етику як безмежну відповідальність за все живе.

У концепції благоговіння перед життям нема поділу на вище і нижче, більш цінне і менш цінне життя. Для глибоко моральної людини кожна форма життя є священною.

Одним з пріоритетних напрямків деонтології:

- 1) розділ етики, що розглядає проблеми обов'язку, належного;
- 2) вчення про обов'язки і правила поведінки медпрацівника стосовно хворого. У філософії А.Швейцера є подолання антропоморфної обмеженості попередників [1].

Мислитель поширює християнську заповідь «не убий» за межі міжлюдських стосунків.

Для етики благоговіння характерне усвідомлення самого факту життя як фундаментальної цінності. Благоговіння перед життям розглядається як центральний принцип,

що повинен стати основою етичного відновлення людства. Доволі вагомими для розширення арсеналу принципів біоетики є ідеї Е.Фромма.

Вибудовуючи концепцію «нової людини», мислитель висуває такі принципи: бути, а не володіти, звільнення від нарцисизму, любов та повага до життя у всіх його проявах, відмова від експлуатації природи, життя у гармонії з нею.

Принцип буття передбачає внутрішню активність, продуктивне використання здібностей, відкритість у спілкуванні, єдність із світом. Бути – значить любити, піклуватися, віддавати, жертвувати собою, рости, оновлюватися. Саме буття є істинним виявом людської достотності. На противагу попередньому, принцип володіння передбачає експансію, наполегливе розширення своєї власності, загарбання світу, нищення, руйнацію, вбивство.

Звернення до концепції Е.Фромма видається доречним, оскільки принцип буття надзвичайно органічно вплітається в теоретичні основи біоетики. До арсеналу принципів біоетики можна зарахувати й ідеї «етики відповідальності» Г.Йонаса. Мислитель пропонує поширити поняття моральності на різні форми буття, природу. Таке поглиблення теоретичних основ етики, на його думку, є необхідним для сучасної людини, може слугувати ефективним засобом захисту людини розумної (*Homo sapiens*) від людини діючої (*Homo faber*). Г.Йонас трансформував кантівський категоричний імператив в імператив новий, адекватний характеру людської діяльності: “Дій так, щоб наслідки твоєї діяльності були сумісними з підтримкою достеменно людського життя на Землі” [3].

Отож, ідеї Г.Йонаса, його «принцип відповідальності» репрезентують один із різновидів нової моралі, що постає у формі благоговіння перед

В руслі своєї теорії ноосфери мислитель проголосив людину духовним, інтелектуальним центром і вершиною еволюції на землі, разом з тим людина узалежнена від усіх інших живих і неживих істот, природи, космосу, універсуму.

Сьогодні в біоетичній практиці використовують цілий арсенал різноманітних принципів та етичних правил: утилітарних, деонтологічних, теологічних, віртуальних. Основними принципами біоетики називає верховенство інтересів особистості над інтересами науки і суспільства, відкритість, зміну акцентів у тандемі «пацієнт – лікар».

Англійський філософ Р.Віч серед першорядних принципів біоетики виділяє:

- 1.добродійність,
- 2.автономію особистості,
- 3.чесність,
- 4.справедливість.

Разом з цим відбувається постійна апеляція до загальних етико-філософських категорій: відвертості, природних прав людини, інтуїції.

Американські вчені Т.Бошам і Дж.Чайлдресс запропонували чотири важливих принципи біоетики: автономії, не нашкодь, благодіяння, справедливості. Використання цих принципів регулюється відповідними правилами: правдивості, приватності, конфіденційності, достовірності, інформованої згоди [2].

Маючи важливе значення у біоетиці, вказані принципи застосовуються не тільки щодо людини, а й до тварин та всіх інших представників живого світу. Варто наголосити, що вказані принципи доповнюють традиційні ідеї етики Гіппократа.

Принцип автономії полягає у повазі до людини як особистості, у визнанні її вільного вибору, права та можливості відігравати визначальну роль у прийнятті рішень стосовно власного благополуччя. Цей принцип набуває особливого значення у медичній етиці лише наприкінці XX століття, коли піддається сумніву безумовна і виключна компетенція лікаря у визначенні того, що є благом для пацієнта. Визнання цінності автономії особистості сьогодні є настільки важливим, що в ряді випадків благодіяння лікаря всупереч волі й бажанням пацієнта кваліфікується як неприпустиме.

Тільки тоді, коли здійснюється вільний вибір особистості, можна говорити про відповідальність, застосовувати для оцінки вчинків етичні критерії. На практиці принцип автономії доповнюється правилом інформованої згоди. Це правило припускає, що пацієнт добровільно й усвідомлено дає дозвіл на медичне (чи інше) втручання у своє життя. Правило інформованої згоди є необхідною умовою забезпечення шанобливого ставлення до людини як до особистості. Це правило розуміють як можливість отримувати найбільш вичерпну інформацію про стан здоров'я. До складників поняття інформованої згоди зараховують компетентність, розуміння, добровільність, згоду.

Принцип «роби благо» означає дію на благо інших людей, що відбувається завдяки наявності у людини почуття відповідальності й обов'язку, альтруїзму, любові до ближнього, емпатії (здатності до розуміння й відчуження емоційного стану інших людей, а також до сприйняття їхнього способу мислення). Тут йдеться про емоційне залучення лікаря до процесу надання допомоги, використання не тільки його професійних навичок і знань, але й набутого духовного досвіду.

Принцип «не нашкодь» зобов'язує не наносити шкоди іншій людині не лише прямо, безпосередньо, але і побічно.

Принцип справедливості проголошує необхідність і можливість справедливого задоволення потреб людини і розподілу матеріальних і духовних благ. Правило приватності враховує наявність у пацієнта особистого (інтимного) життя й обов'язком лікаря є невтручання без крайньої необхідності в цю сферу. Конфіденційність забороняє передачу інформації, яка зібрана в ході обстеження та лікування пацієнта, третій особі.

Правило дотримання вірності своєму слову і вчинкам – це норма, що конкретизує моральні принципи автономії, справедливості, блага. Наведені етичні принципи, згідно з міркуваннями дослідників, становлять систему, елементи якої ієрархічно організовані, збалансовані, логічно не суперечливі. Тому їх застосування повинно враховувати взаємодію.

Отже, особливість біоетики полягає саме в тому, що її принципи діють системно, як смислова та логічна цілісність. Вище згадані біоетичні принципи знайшли втілення в схваленому на I Національному конгресі з біоетики (Київ, 2001) проекті «Етичного кодексу українського лікаря». Подальше обговорення принципів біоетики відбулося на 2-му Міжнародному симпозіумі з біоетики (Київ, 2002).

Література:

1. Апенюк А.В. Філософсько-світоглядні засади біоетики//практична філософія/А.В.Апенюк.,2011.-343с.
2. Куліченко В. Філософсько-світоглядні засади біоетики//практична філософія/В.Апенюк.,2013.-146с.
3. Дідик О.М. Філософські та світоглядні аспекти біологічної етики//Вісник/О.М. Дідик.,2012.-201с.

ЗМІСТ

ПСИХОЛОГІЯ

Серомаха Н.Є., Тищенко І.Д. Особливості розуміння невербальної поведінки підлітками з розумовою відсталістю	3
---	---

Омельченко В.Ю. Особливості емоційного благополуччя дошкільників із затримкою психічного розвитку	7
---	---

ПЕДАГОГІКА

Ярошук Л.Г. Особливості діагностики навчальних досягнень майбутніх учителів у США: загальні питання	11
---	----

Самілик В.І., Зімогляд А.В. Умови формування культури зміцнення здоров'я у студентів вищого навчального закладу	15
---	----

Ярославська Л.І. Написання творів проблемного характеру на заняттях з іноземної мови зі студентами як передумова подолання педагогічних бар'єрів	19
--	----

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Суворова О.О., Мізіна О.В. Застосування маркетингової логістики на торговельних підприємствах	21
---	----

Амельницька О. В., Настрога І. В. Складові системи маркетингового аудиту на підприємствах агропромислового сектору	27
--	----

Амельницька О. В., Шейніна Ю.Д. Формування стратегії просування послуг туристичних компаній на прикладі компанії «IVA TRAVEL PARTNERS»	33
--	----

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Шепелєва О.В. Навчання реферування текстів англійською мовою	38
--	----

Мелкумова Т.В. До проблем функційно-стильової диференціації мовлення	40
--	----

ІСТОРІЯ

Алуймош Ю.А. Господарча, культурно-освітня та доброчинна діяльність купців тульчіанових	42
---	----

ЕКОЛОГІЯ

Йоркіна Н.В. Еколого-хімічна оцінка поверхневих природних вод Мелітополя	47
--	----

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Бардик Є.І., Болотний М.П., Андрійчук В.В. Оцінка ризику знеструмлення споживачів при відмовах елементів електроенергетичної системи.....	50
---	----

ФІЛОСОФІЯ

Морозова Л.П., Клопотюк Ю.А. Уявні експерименти в сучасній філософії	53
--	----

Кимач С.О. Основні принципи сучасної біоетики	55
---	----